

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાતની વડી અદાલતમાં, અમદાવાદ ખાતે

ટેક્સ અપીલ નં. ૫૩૧/૨૦૧૫

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી હર્ષા દેવાણી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી એ.જી.ઉરાઈઝી

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	
૨	પત્રકાર રીફર કરવામાં આવે કે નહીં?	
૩	શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની વાજબી નકલ જોવા માંગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના	

	નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	
--	-----------------------------------	--

=====

પ્રિન્સિપાલ કમિશનર ઓફ ઈન્કમ ટેક્સ-પ... અપીલકર્તા

વિરુદ્ધ

શ્રી મહિલા સેવા સહકારી બેંક લિ.... સામાવાળા

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા તરફે એમ.આર. ભટ્ટ, પરિષ્ઠ વકીલ સાથે શ્રીમતી મૌના એમ. ભટ્ટ,
વકીલ

સામાવાળા તરફે મનીષ જે. શાહ, કેવિયેટર

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી હર્ષા દેવાણી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.જી.ઉરાઈઝી

તારીખ: ૦૫/૦૮/૨૦૧૬

મૌખિક ચુકાદો

(દ્વારા: માનનીય સુશ્રી ન્યાયાધીશ હર્ષા દેવાણી)

૧. ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ (ત્યારબાદ "એક્ટ" તરીકે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે) ની કલમ ૨૬૦એ હેઠળ આ અપીલમાં અપીલકર્તા-મહેસૂલે ઇન્કમ ટેક્સ એપેલાઈટ ટ્રિબ્યુનલ, અમદાવાદ બેન્ચ 'સી' દ્વારા આઈટીએ નં. ૬૨/અમદાવાદ/૨૦૧૪ માં ૨૭મી માર્ચ, ૨૦૧૫ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલા હુકમને પડકાર્યો છે.

૨. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ એમ.આર. ભટ્ટ, વરિષ્ઠ વકીલ અને સામાવાળા ના વિદ્વાન વકીલ જે.પી. શાહની દલીલો સાંભળવામાં આવી.

૩. દાખલ કરવામાં આવે છે. વિચારણા માટે નીચેનો કાયદાનો મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્ન ઉદભવે છે:—

"શું કેસની હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાની માર્ગદર્શિકાને જોતાં, નોન પરફોર્મિંગ એસેટ્સ પરનું વ્યાજ એપ્રૂઅલ આધાર પર કરપાત્ર નથી તેવું ઠરાવવામાં ઇન્કમ ટેક્સ એપેલાઈટ ટ્રિબ્યુનલ કાયદાકીય અને હકીકતી દ્રષ્ટિએ સાચી છે?"

૪. દાખલ કરવાના તબક્કે જ બંને વિદ્વાન વકીલોએ ગુણદોષના આધારે અદાલતમાં લંબાણપૂર્વક રજૂઆતો કરી હતી તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, અપીલને અંતિમ સુનાવણી માટે હાથ પર લેવામાં આવી હતી.

૫. આકારણી વર્ષ ૨૦૧૦-૨૦૧૧ છે અને સંબંધિત નાણાકીય સમયગાળો અગાઉનું વર્ષ ૨૦૦૯-૨૦૧૦ છે. સામાવાળા આકારણીકર્તા, જે એક સહકારી બેંક છે, તેણે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૦-૧૧ માટે ૩૦મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૦ ના રોજ રૂ. ૧,૫૫,૬૬,૪૩૦/- ની કુલ આવક દર્શાવતું તેનું આવકનું રિટર્ન દાખલ કર્યું હતું જેમાં તેણે નોન-પરફોર્મિંગ એસેટ્સ (એનપીએ) પરની વ્યાજની આવક દર્શાવી ન હતી કારણ કે આકારણીકર્તાના મતે આવું વ્યાજ વસૂલ કરી શકાય તેમ ન હતું.

૫.૧ આકારણી અધિકારીનું એવું મંતવ્ય હતું કે એનપીએ પરનું વ્યાજ આકારણીકર્તાને ઉપસ્થિત થયું હતું, ભલે તે વાસ્તવિક રીતે વસૂલ કરવામાં આવ્યું ન હોય, કારણ કે તે હિસાબો રાખવાની મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમનું પાલન કરી રહ્યું હતું અને તદનુસાર આકારણીકર્તાની કુલ આવકમાં રૂ. ૧,૭૨,૭૩,૦૦૦/- ની રકમ ઉમેરવામાં આવી હતી. આકારણીકર્તાએ કમિશનર (અપીલ્સ) સમક્ષ અપીલમાં આ માનવું રજૂ કર્યો, જેમણે આકારણી અધિકારી દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમને બહાલ રાખ્યો. આકારણીકર્તાએ

ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ કમિશનર (અપીલ્સ) ના હુકમને પડકાર્યો, જેણે વ્યાજ રદ કરીને અપીલ મંજૂર કરી. વ્યથિત થઈને, મહેસૂલ અપીલમાં છે.

૬. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ એમ.આર. ભટ્ટ, સિનિયર એડવોકેટે રજૂઆત કરી કે ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૨૮ સાથે વાંચવામાં આવતી કલમ ૫ હેઠળ, જવાબદારી તે નફા પર લાગુ પડે છે જે અપીલકર્તા દ્વારા પ્રાપ્ત કરવામાં આવ્યા છે અથવા હિસાબી વર્ષ દરમિયાન તેને ઉપસ્થિત થયા છે અને આવક ત્યારે ઉપસ્થિત થાય છે જ્યારે તે ચૂકવવાપાત્ર બને છે, એટલે કે વાસ્તવિક રીતે પ્રાપ્ત થઈ છે કે નહીં તેને ધ્યાનમાં લીધા વિના કાનૂની રીતે વસૂલ કરવા યોગ્ય બને છે અને ઉપસ્થિત થયેલી આવક તે આવક છે જે પ્રાપ્ત કરવાનો અપીલકર્તાને અધિકાર છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, માત્ર એટલા જ માટે કે સંપત્તિઓને એનપીએ તરીકે જાહેર કરવામાં આવી છે તેનો અર્થ એ નથી કે આવક ઉપસ્થિત થઈ નથી, કારણ કે અપીલકર્તાને હજુ પણ આવી સંપત્તિઓ પર વ્યાજ પ્રાપ્ત કરવાનો અધિકાર છે. વિદ્વાન વકીલના મતે, જ્યાં સુધી ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ હેઠળની જવાબદારીનો સંબંધ છે, તે તે એક્ટની જોગવાઈઓ દ્વારા સંચાલિત થાય છે અને માત્ર એટલા માટે કે હિસાબી હેતુઓ માટે અપીલકર્તાએ આરબીઆઈ માર્ગદર્શિકાનું પાલન કરવાનું આવશ્યક છે, તેનો અર્થ એ નથી કે અપીલકર્તા હિસાબો રાખવાની મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમ હેઠળ તેને ઉપસ્થિત થયેલી વ્યાજની આવક દર્શાવવા માટે જવાબદાર નથી. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટની જોગવાઈઓ મુજબ કરપાત્રતાના હેતુ

માટે અપીલકર્તાના કેસ સાથે વ્યવહાર કરવો પડશે અને રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, ૧૯૩૪ (ત્યારબાદ "આરબીઆઈ એક્ટ" તરીકે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે) મુજબ નહીં જે હિસાબી પદ્ધતિ હતી જેનું અપીલકર્તાએ પાલન કરવાનું હતું. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે હિસાબો રાખવાની મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમના કેસમાં, શું જોવાનું છે કે શું કોઈ આવક ઉપસ્થિત થઈ છે અને શું અપીલકર્તાને આવું વ્યાજ પ્રાપ્ત કરવાનો અધિકાર છે. તે નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો હતો કે એનપીએ પરનું વ્યાજ એ બેડ ડેટ્સ પરના વ્યાજ સમાન નથી. જ્યાં સુધી એનપીએ પરના વ્યાજનો સંબંધ છે, વસૂલાતની શક્યતાઓ ખૂબ ઓછી હોઈ શકે છે, પરંતુ જ્યાં સુધી એનપીએને ખરાબ દેવા તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવતી નથી, અને આવા દેવા વસૂલવા માટે કાર્યવાહી કરવાની બાકી છે, ત્યારે તેના પર ઉપસ્થિત થયેલી વ્યાજની આવક ટેક્સ લાદવાપાત્ર છે.

૬.૧ એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે અદાલતના ચુકાદાઓની શ્રેણીને ધ્યાનમાં રાખીને, સુરક્ષિત રીતે દલીલ કરી શકાય છે કે હિસાબી સિદ્ધાંતો એક્ટની જોગવાઈઓ પર ઓવરરાઈડ કરી શકતા નથી. **ઝ્યુટિકોરીન અલ્કલી કેમિકલ્સ એન્ડ ફર્ટિલાઈઝર્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ ઇન્ડમ-ટેક્સ કમિશનર, (૧૯૯૭) ૨૨૭ આઈટીઆર ૧૭૨ ના** કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો હતો, તે સિદ્ધાંત માટે કે તે સારી રીતે સ્થપાયેલ છે કે જ્યારે આવક કમાવવામાં આવે છે તે સમયે કર આકર્ષાય છે. આવકની કરપાત્રતા તેના ગંતવ્યસ્થાન અથવા તેના ઉપયોગની પદ્ધતિ પર આધારિત નથી. તે જોવાનું રહે છે કે

ઉપસ્થિત થવાના સમયે, રકમ રેવન્યુ પ્રકૃતિની છે કે નહીં. જો હા, તો રકમ પર કર લાદવો પડશે. અદાલતે વધુમાં અવલોકન કર્યું કે કંપની દ્વારા કરવામાં આવેલા નફા અથવા કંપનીની સંપત્તિઓના મૂલ્યની જાણકારી મેળવવા માટે તેણે ઘણીવાર હિસાબી પ્રથાનો સંદર્ભ લીધો છે. પરંતુ જ્યારે પ્રશ્ન એ હોય કે નાણાંની પ્રાપ્તિ કરપાત્ર છે કે નહીં અથવા તે પ્રાપ્તિમાંથી અમુક કપાતો કાયદામાં સ્વીકાર્ય છે કે નહીં, ત્યારે પ્રશ્ન કાયદાના સિદ્ધાંતો અનુસાર નક્કી કરવાનો રહે છે અને એકાઉન્ટન્સી પ્રથા અનુસાર નહીં. હિસાબી પ્રથા એક્ટની કલમ ૫૬ અથવા અન્ય કોઈ જોગવાઈને ઓવરરાઈડ કરી શકતી નથી. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે જો નાણાં પ્રાપ્ત કરવાનો અધિકાર અસ્તિત્વ ધરાવતો હોય તો આવકનું ઉપસ્થિત થવું થશે. આ સંદર્ભમાં **રાજા મોહન રાજા બહાદુર વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ, યુ.પી., (૧૯૬૭)** ૬૬ આઈટીઆર ૩૭૮ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટમાં પ્રાપ્ત થયેલી આવક પર કયા કેસોમાં કર લાદવો અને ઉપસ્થિત થયેલી અથવા ઉદ્ભવેલી આવક પર કયા કેસોમાં કર લાદવો તે અંગે વધુ માર્ગદર્શન નથી. જો હિસાબો મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમ અનુસાર જાળવવામાં આવે, તો જ્યારે પણ વેપાર વ્યવહાર દરમિયાન નાણાં પ્રાપ્ત કરવાનો અધિકાર ઉપસ્થિત થાય અથવા ઉદ્ભવે, ત્યારે ભલે આવક વાસ્તવિક રીતે પ્રાપ્ત ન થઈ હોય, પરંતુ પ્રાપ્તિમાં સમાવિષ્ટ આવક ઉદ્ભવી છે અથવા ઉપસ્થિત થઈ છે તેમ માનવામાં આવે છે. જ્યાં હિસાબો રોકડ ધોરણે જાળવવામાં આવે છે, ત્યાં

નાણાંની પ્રાપ્તિ અથવા નાણાંની સમકક્ષ મૂલ્ય એ નિર્ધારિત પરિબળ છે, ન કે પ્રાપ્ત કરવાનો અધિકાર ઉપસ્થિત થવો તે.

૬.૨ ઇન્દરમાણી જાતિયા વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ, ચુ.પી. (૧૯૫૯) ૩૫ આઈટીઆર ૨૯૮ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર પણ ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો હતો. કેરળ ફાઈનાન્સિયલ કોર્પોરેશન વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ, (૧૯૯૪) ૨૧૦ આઈટીઆર ૧૨૯ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો પણ સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અદાલતે સ્ટેટ બેંક ઓફ ટ્રાવણકોર વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ (સુપ્રા) ના કેસમાં તેના અગાઉના નિર્ણયને સમર્થન આપ્યું હતું અને આયોજન કર્યું હતું કે સ્ટીકી એડવાન્સિસ પર ઉપસ્થિત થયેલું વ્યાજ એ આકારણીકર્તાની આવક તરીકે ગણવું પડશે અને તે મુજબ તે કરપાત્ર છે. અદાલતે ઉમેર્યું કે જો આખરે, આકારણીકર્તા દ્વારા તે સ્થાપિત કરવામાં આવે કે એડવાન્સે બેડ ડેટ્સનું સ્વરૂપ ધારણ કર્યું છે, તો વ્યાજ પર ચૂકવેલ કરની રિફંડ રકમ લેણી બને છે અને કાયદા અનુસાર તે આકારણીકર્તાને ચૂકવી શકાય છે. કેશાવ મિલ્સ વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ, બોમ્બે, (૧૯૫૩) ૨૩ આઈટીઆર ૨૩૦ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયને તે સિદ્ધાંત માટે ટાંકવામાં આવ્યો હતો કે ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટનો પ્રાથમિક ઉદ્દેશ્ય કર લાદવાનો છે અને માત્ર આવક નક્કી કરવાનો નથી. ઇન્કમ-ટેક્સની ગણતરી ગોંણ છે અને તે માત્ર કરનું પ્રમાણ નક્કી કરવાના હેતુ માટે છે. તેથી, જો ધારાસભા ગણતરીની વિવિધ પદ્ધતિઓ નક્કી કરવાનું પસંદ

કરે અને એમ કહે કે કરાધાન એ રીતે ગણતરી કરેલી રકમ પર હશે, તો તે આવશ્યક છે કે આ પદ્ધતિઓનું પાલન કરવામાં આવે. કેટલાક કેસોમાં, આ આકારણીકર્તાના ફાયદા માટે હોઈ શકે છે અને અન્યમાં, તે તેના ગેરલાભમાં કાર્ય કરી શકે છે પરંતુ તે અપ્રસ્તુત છે. અદાલતે, ઉપરોક્ત કેસની હકીકતોમાં, જાણ્યું કે હિસાબ રાખવાની પદ્ધતિ મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમ છે. અદાલતે ઠરાવ્યું કે આ અને રોકડ આધાર પદ્ધતિ વચ્ચેનો આવશ્યક તફાવત એ છે કે બાદમાં વાસ્તવિક પ્રાપ્તિઓ અને ચૂકવણીઓને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે. પ્રથમમાં, જે રકમ વ્યવસાયને કારણે લેણી છે તેને જમા બાજુ પર તરત જ દાખલ કરવામાં આવે છે જ્યારે તે કાનૂની રીતે લેણી બને છે અને તે વાસ્તવિક રીતે પ્રાપ્ત થાય તે પહેલાં અને વાસ્તવિક ચૂકવણી પહેલાં ચૂકવવાની કાનૂની જવાબદારી ઊભી થાય તે ક્ષણે ખર્ચાઓ દાખલ કરવામાં આવે છે. તેથી હિસાબી વર્ષના અંતે નફો કે નુકસાન વાસ્તવિક રીતે શું પ્રાપ્ત થયું અને શું વાસ્તવિક રીતે ચૂકવવામાં આવ્યું તેના તફાવત પર આધારિત નથી, પરંતુ પ્રાપ્ત કરવાના અધિકાર અને ચૂકવવાની જવાબદારી વચ્ચેના તફાવત પર આધારિત છે. અદાલતે એવું કહેવું અશક્ય જણાવ્યું કે આવા કેસમાં, કરાધાન પ્રાપ્ત થયેલી આવક, અથવા નફા અને લાભો પર છે. અદાલતે ઠરાવ્યું કે તે ફક્ત તે નફા પર હોઈ શકે છે જે હિસાબી વર્ષમાં આકારણીકર્તાને ઉપસ્થિત થાય છે અથવા ઉદ્ભવે છે. શ્રી ભટ્ટે રજૂઆત કરી કે, તેથી, સુપ્રીમ કોર્ટે અપનાવેલો સતત ઢ્રષ્ટિકોણ એ છે કે જ્યારે આકારણીકર્તા હિસાબો રાખવાની મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમનું પાલન કરે છે, ત્યારે પ્રાપ્ત કરવાનો અધિકાર ઉપસ્થિત થાય તે ક્ષણે જ જવાબદારી ઊભી થાય છે. એવું રજૂ કરવામાં

આવ્યું હતું કે વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, એનપીએ ને રાઈટ ઓફ કરવામાં આવી નથી, તેથી તેના પર વ્યાજ પ્રાપ્ત કરવાનો અધિકાર વિચારણા હેઠળના આકારણી વર્ષમાં આકારણીકર્તાને ઉપસ્થિત થાય છે, અને તેથી, આકારણી અધિકારી એવું ઠરાવવામાં સંપૂર્ણપણે ન્યાયસંગત હતા કે આકારણીકર્તા એનપીએ પરના વ્યાજ પર કર ચૂકવવા માટે જવાબદાર છે.

૬.૩ સ્ટેટ બેંક ઓફ ટ્રાવેલ્સ, ત્રિવેન્દ્રમ વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ, કેરળ, (૧૯૮૬) ૧૫૮ આઈટીઆર ૧૦૨ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અદાલતનું એવું મંતવ્ય હતું કે વાસ્તવિક આવકની વિભાવનાનો ઉપયોગ એ રીતે કરી શકાતો નથી કે ઉપસ્થિત થયેલી આવક બિન-આવક બની જાય માત્ર એટલા માટે કે ઉપસ્થિત થવાની ઘટના પછી, આકારણીકર્તા તેને બેડ ડેટ્સ તરીકે ગણવાનું નક્કી કરતો નથી કે એક્ટની કલમ ૩૬(૨) હેઠળ કપાતનો દાવો કરતો નથી પરંતુ તેમ છતાં વસૂલાતની ઘટી ગયેલી આશા સાથે તેને સસ્પેન્સ અકાઉન્ટમાં દાખલ કરે છે. અદાલતે ઠરાવ્યું કે આવકની વાસ્તવિકતાની વિભાવના અને પરિસ્થિતિની વાસ્તવિકતા એ સુસંગત પરિબલો છે જે આવકના ઉપસ્થિત થવામાં ફાળો આપે છે પરંતુ એકવાર ઉપસ્થિત થવાની ક્રિયા થાય છે અને આવક ઉપસ્થિત થાય છે, ત્યારે તેને વાસ્તવિક આવકના કોઈપણ સિદ્ધાંત દ્વારા નિષ્ફળ કરી શકાતી નથી. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે સુપ્રીમ કોર્ટ વાસ્તવિક આવકની વિભાવનાથી વાકેફ છે, પરંતુ તે પૂર્વ-ઉપસ્થિત થવાના તબક્કે છે. એકવાર ઉપસ્થિત થવું થાય, ત્યારે

એક્ટની કલમ ૫ ની જોગવાઈઓ કાર્યભાર સંભાળે છે અને આકારણી આકારણીકર્તા દ્વારા અનુસરવામાં આવતી હિસાબી પ્રથાના આધારે કરવામાં આવશે.

૬.૪ એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે ઉપરોક્ત નિર્ણય યુનિયન કો-ઓપરેટિવ બેંક, કલકત્તા વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ, વેસ્ટ બંગાળ, (૧૯૯૯) ૨૩૭ આઈટીઆર ૮૮૯ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા માત્ર તે મર્યાદિત આધાર પર અલગ પાડવામાં આવ્યો હતો કે ૦૯/૧૦/૧૯૮૪ ના પરિપત્રની નોંધ લેવામાં આવી ન હતી. જો કે, ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું નથી કે આવકનું ઉપસ્થિત થવું થતું નથી. શ્રી ભટ્ટે એક્ટની કલમ ૧૧૯ હેઠળના પરિપત્રની બંધનકર્તા અસરના સંદર્ભમાં ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં નોંધવામાં આવેલા તારણો તરફ અદાલતનું ધ્યાન દોર્યું, જેમાં અદાલતે અન્ય બાબતોની સાથે અવલોકન કર્યું છે કે ૯મી ઓક્ટોબર, ૧૯૮૪ ના પરિપત્રમાં વ્યાજનો દાવો શંકાસ્પદ દાવો છે જે વસૂલ થવાની શક્યતા નથી કે કેમ તે ઓળખવા માટે એક કસોટી પૂરી પાડે છે. ઉપરોક્ત પરિપત્ર દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલ કસોટી એ જોવાની છે કે ત્રણ વર્ષના અંતે, વ્યાજની રકમ બેંક દ્વારા વાસ્તવિક રીતે વસૂલ કરવામાં આવી છે કે નહીં. જો તે ત્રણ વર્ષના સમયગાળા માટે વસૂલ કરવામાં ન આવે, તો ચોથા વર્ષથી અને ત્યારબાદ, વ્યાજના દાવાને શંકાસ્પદ દાવો તરીકે ગણવો પડશે જેને આકારણીકર્તાની આવકમાં સામેલ કરવાની જરૂર નથી જ્યાં સુધી તે વાસ્તવિક રીતે વસૂલ ન થાય. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે જો

પરિપત્ર લાગુ પડે છે, તો પરિપત્રની શરતો પૂરી થવી જ જોઈએ, જ્યારે ટ્રિવ્યુનલે ૧૯૮૪ ના પરિપત્રની લાગુ પડતી બાબતની તપાસ કરી નથી. જો પરિપત્ર લાગુ પડે છે, તો આકારણીકર્તા પરિપત્ર હેઠળની શરતોને પૂર્ણ કરે છે કે કેમ તે અંગે કોઈ તારણ નથી. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે જો ૧૯૮૪ ના પરિપત્રને લાગુ કરવાનું પણ હોય, તો તેના લાગુ પડવા માટેનો પાયો નાખવો પડે છે. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સંબંધિત સમયે જ્યારે પરિપત્ર બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે એક્ટની કલમ ૪૩ડી કાયદાના પુસ્તકમાં ન હતી. તેથી, એકવાર જોગવાઈ ઘડવામાં આવ્યા પછી, પરિપત્ર તેનું બળ ગુમાવી દે છે અને જો પરિપત્ર લાગુ પડવાનો હોય તો પણ, તેની લાગુ પડવાની ક્ષમતા સુનિશ્ચિત કરવી પડશે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે આકારણીકર્તા નોન-બેંકિંગ ફાઇનાન્સિયલ કોર્પોરેશન ન હોવાને કારણે અને એક્ટની કલમ ૪૩ડી ના ઉમેરાને ધ્યાનમાં રાખીને, જે સ્ટીકી લોનનો લાભ મેળવવા માટે હકદાર આકારણીકર્તાઓના વર્ગોને સ્પષ્ટપણે અલગ પાડે છે, પરિપત્ર ગર્ભિત રીતે રદબાતલ ગણાય છે અને એ ધારીને કે ૧૯૮૪ નો પરિપત્ર લાગુ પડે છે, તેના લાગુ પડવા માટે પાયો નાખવો પડશે, જ્યારે વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, આવો કોઈ પાયો નાખવામાં આવ્યો નથી. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે સ્ટેટ બેંક ઓફ ટ્રાવેલર્સ વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ (સુપ્રા) ના સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને, વાસ્તવિક આવકની વિભાવના ચિત્રમાં આવતી નથી અને વાસ્તવિક પ્રાપ્તિને ધ્યાનમાં લઈ શકાતી નથી.

૬.૫ સાઉથર્ન ટેકનોલોજીસ લિમિટેડ વિરુદ્ધ જોઈન્ટ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ, કોઈમ્બતુર, (૨૦૧૦) ૩૨૦ આઈટીઆર ૫૭૭ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર મજબૂત ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ ને ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ હેઠળ હિસાબી સારવાર અથવા આવકની કરપાત્રતા સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી અને આ બંને, એટલે કે ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ અને આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ અલગ-અલગ ક્ષેત્રોમાં કાર્ય કરે છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે ઉપરોક્ત નિર્ણય મુજબ, જ્યાં સુધી ઇન્કમ ટેક્સની જવાબદારીનો સંબંધ છે, તે ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટની જોગવાઈઓ દ્વારા સંચાલિત થાય છે અને આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સને ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ હેઠળ એનપીએ પર વ્યાજ તરીકે ઉપસ્થિત થયેલી આવકની ગણતરી અને કરપાત્રતા સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા નિર્ધારિત ધોરણો ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટની જોગવાઈઓ પર અસર કરતા નથી. આવકનું આકારણી માત્ર ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ જ થવું જોઈએ. તદનુસાર, એકવાર આવક ઉપસ્થિત થાય, ત્યારે કરની જવાબદારી ઊભી થાય છે. એવું દલીલ કરવામાં આવ્યું હતું કે જો સુપ્રીમ કોર્ટના મતે, ઉપસ્થિત થવાની ક્રિયા જ થઈ ન હતી, તો એક્ટની કલમ ૪૩ડી ની જોગવાઈઓની ચર્ચા કરતી વખતે તેણે ટિપ્પણી કરી હોત કે જેમ કે ઉપસ્થિત થવાની ક્રિયા જ નથી, તેથી ઉપરોક્ત જોગવાઈ પોતે બિનજરૂરી છે. વાસ્તવિક રીતે, એક્ટની કલમ ૪૩ડી નો ઉમેરો જ આવા વ્યાજની કરપાત્રતાની માન્યતાને સ્વીકારે છે.

૬.૬ મદ્રાસ હાઈકોર્ટના કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ, કોઈમ્બતુર વિરુદ્ધ શક્તિ ફાઈનાન્સ લિમિટેડ, (૨૦૧૩) ઉપર આઈટીઆર ૧૦૨ ના કેસના નિર્ણય પર ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અદાલતે સાઉધર્ન ટેકનોલોજીસ લિમિટેડ, (સુપ્રા) ના કેસના કાળજીપૂર્વકના વાંચન દ્વારા એવું મંતવ્ય વ્યક્ત કર્યું હતું કે આકારણીકર્તાએ દરેક કેસમાં સાબિત કરવું પડશે કે માન્યતા ન પામેલ અથવા ધ્યાનમાં ન લેવાયેલ વ્યાજ હકીકતમાં વ્યાજની વસૂલાતમાં અનિશ્ચિતતાને કારણે હતું અને દરેક વ્યક્તિગત કેસની હકીકતો તપાસવાની જવાબદારી આકારણી અધિકારીની છે. અદાલતે ઠરાવ્યું કે ખાતાનું માત્ર એનપીએ તરીકે વર્ગીકરણ કરવું એ પોતાનામાં એવું કહેવા માટે પૂરતું નથી કે આવક અથવા તેના પરની વ્યાજની આવકની વાસ્તવિકતા અંગે અનિશ્ચિતતા છે. વ્યાજનું ઉપસ્થિત થવું એ હકીકતની બાબત છે જે હકીકતો અને સંજોગોની તપાસના આધારે દરેક કેસ માટે અલગથી નક્કી કરવાની હોય છે. તેના માટે દરેક કેસની સંબંધિત હકીકતો અને સંજોગોનું મૂલ્યાંકન કરવું જરૂરી બનશે. માત્ર હકીકતો અને સંજોગોના મૂલ્યાંકન દ્વારા જ સત્તાધિકારી એવા નિર્ણય પર પહોંચશે કે એનપીએ પર ઉપસ્થિત થયેલા વ્યાજની અનિશ્ચિતતા છે કે નહીં. જ્યારે આવક અથવા વ્યાજની આવકની વાસ્તવિકતામાં અનિશ્ચિતતા હોય ત્યારે જ તે કરપાત્ર નથી. અનુસરવામાં આવતી હિસાબની પદ્ધતિ માત્ર ચોપડે આવક લાવવાને માન્યતા આપે છે. અપનાવેલી હિસાબી નીતિ, એટલે કે, માત્ર વાસ્તવિકતાને આધીન એનપીએ ખાતાઓ પર આવક ઓળખવી એ ધોરણ શ્રેણી તરીકે સેવા આપતી નથી.

૬.૭ કર્ણાટક હાઈકોર્ટના કર્ણાટક બેંક લિમિટેડ વિરુદ્ધ આસિસ્ટન્ટ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ, (૨૦૧૩) ૩૫૬ આઈટીઆર ૫૪૯ ના કેસના નિર્ણય પર ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો હતો, જે એક વિપરીત કેસ છે જેમાં ઇન્કમ-ટેક્સ અધિકારીઓએ એ દલીલ કરવાના હેતુથી આરબીઆઈ માર્ગદર્શિકા પર ભરોસો મૂક્યો હતો કે આકારણીકર્તા રોકાણને સ્ટોક-ઇન-ટ્રેડ તરીકે ગણવાથી એસ્ટોપ છે. અદાલતે સાઉધર્ન ટેક્નોલોજીસ લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર ભરોસો મૂકીને ઠરાવ્યું કે કરદાતા દ્વારા સતત અને નિયમિતપણે અપનાવવામાં આવેલી હિસાબની પદ્ધતિને વિભાગીય સત્તાધિકારીઓ દ્વારા તે દ્રષ્ટિકોણથી ફગાવી શકાય નહીં કે તેણે હિસાબો રાખવાની અથવા મૂલ્યાંકનની અલગ પદ્ધતિ અપનાવવી જોઈતી હતી. અદાલતે ઠરાવ્યું કે ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટના હેતુ માટે, જો આકારણીકર્તા બે દાયકા કરતાં વધુ સમયથી રોકાણના મૂલ્યને સતત સ્ટોક-ઇન-ટ્રેડ તરીકે ગણતો આવ્યો હોય અને ઘસારાનો દાવો કર્યો હોય, તો બેલેન્સ-શીટમાં આરબીઆઈ માર્ગદર્શિકા મુજબ તેને રોકાણ તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યું છે તે આધારે સત્તાધિકારીઓ માટે ઘસારો નામંજૂર કરવો ખુલ્લો નથી. અદાલતે ઠરાવ્યું કે આરબીઆઈ રેગ્યુલેશન્સ, ધ કંપનીઝ એક્ટ અને ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ સંપૂર્ણપણે અલગ-અલગ ક્ષેત્રોમાં કાર્ય કરે છે. આકારણીકર્તા ચોક્કસ કપાત માટે હકદાર છે કે નહીં તે પ્રશ્ન તેને લગતી કાયદાની જોગવાઈ પર આધાર રાખશે અને હિસાબના ચોપડામાં જે રીતે એન્ટ્રીઓ કરવામાં આવી છે તેના પર નહીં. તે બાબતમાં તે નિર્ણાયક અથવા આખરી નથી. ઇન્કમ-ટેક્સ

એક્ટના હેતુ માટે આકારણીકર્તા દ્વારા ગમે તે પદ્ધતિ અપનાવવામાં આવે, નફા અને લાભોનું સાચું ચિત્ર, એટલે કે વાસ્તવિક આવક જાહેર કરવાની રહે છે.

૬.૮ પી. મરિયપ્પા ગૌન્ડર વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ, મદ્રાસ, (૧૯૯૮) ૨૩૨ આઈટીઆર ૨ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર પણ ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અદાલતે ઠરાવ્યું કે અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ હુકમનામું માત્ર અપીલકર્તાની તરફેણમાં અપૂર્ણ અધિકાર ઊભો કરે છે. જ્યારે ટ્રાયલ કોર્ટે મિઝન પ્રોફિટ્સ (ગેરકાયદે કબજાના સમયનો નફો) ની રકમ નક્કી કરી ત્યારે જ તે પ્રાપ્ત કરવાનો અધિકાર અપીલકર્તાની તરફેણમાં ઉપસ્થિત થયો. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, ટ્રાયલ કોર્ટનો હુકમ પસાર થયો ત્યારે જ જવાબદારી નિશ્ચિત થઈ હતી અને અગાઉ નહીં. હિસાબની મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમનું પાલન કરીને, ૨૨મી ડિસેમ્બર, ૧૯૬૨ ના રોજ હુકમ દ્વારા એવોર્ડ કરાયેલા મિઝન પ્રોફિટ્સ પર આકારણી વર્ષ ૧૯૬૩-૬૪ માં યોગ્ય રીતે કર લાદવામાં આવ્યો હતો અને એ સંપૂર્ણપણે અપ્રસંગિક હતું કે એવોર્ડ કરાયેલી રકમ વાસ્તવિક રીતે આકારણીકર્તા દ્વારા ક્યારે પ્રાપ્ત થઈ હતી. **કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ, ઓરિસ્સા વિરુદ્ધ કલિંગા ટ્યુબ્સ લિમિટેડ, (૧૯૯૬) ૨૧૮** આઈટીઆર ૧૬૪ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયને ટાંકવામાં આવ્યો હતો જેમાં અદાલતે કેદારનાથ જૂટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની લિમિટેડના કેસમાં તેના અગાઉના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપ્યો હતો અને અવલોકન કર્યું હતું કે ઉપરોક્ત નિર્ણય સ્પષ્ટપણે કાનૂની સિદ્ધાંત પ્રસ્થાપિત કરે છે કે જ્યારે આકારણીકર્તા હિસાબની

મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમનું પાલન કરી રહ્યો હોય, ત્યારે આકારણીકર્તા દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર સેલ્સ ટેક્સના કિસ્સામાં, સેલ્સ ટેક્સ ચૂકવવાની જવાબદારી તે ક્ષણે ઉપસ્થિત થશે જ્યારે ડીલરે વેચાણ કર્યું હોય, જે સેલ્સ ટેક્સને આધીન છે. તે તબક્કે, કર ચૂકવવાની જવાબદારી ઊભી થાય છે. ઉચ્ચ સત્તાધિકારીઓ સમક્ષ આ અંગે વિવાદ ઊભો કરવો અપ્રસંગિક રહેશે.

૬.૯ બાબુલાલ નરોત્તમદાસ વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ, બોમ્બે, (૧૯૯૧) ૧૮૭ આઈટીઆર ૪૭૩ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો હતો જેમાં ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસરે આકારણીકર્તાની આવકનું આકારણી કર્યું હતું જેમાં આકારણીકર્તાને ચૂકવવામાં આવેલ વિશેષ મહેનતાણું સામેલ હતું, જે જો કે મુકદ્દમાને કારણે ચૂકવવામાં આવ્યું ન હતું અને તે દલીલને નકારી કાઢી હતી કે કેટલાક વર્ષોમાં વધારાના મહેનતાણા તરીકે કોઈ રકમ લેણી ન હતી અને આવા વધારાના મહેનતાણાને કારણે કોઈ આવક ઉપસ્થિત થઈ ન હતી. સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું કે આકારણીકર્તાએ ૨૦મી જુલાઈ, ૧૯૪૯ ના રોજ કંપની દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા ઠરાવના આધારે દર વર્ષે રૂ. ૧૫,૦૦૦/- નું વધારાનું મહેનતાણું પ્રાપ્ત કરવાનો અધિકાર મેળવ્યો હતો. વધારાનું મહેનતાણું પ્રાપ્ત કરવાનો અધિકાર માત્ર કંપનીના ઠરાવ પર જ ઉદ્ભવ્યો હતો. ઠરાવને ધ્યાનમાં રાખીને, હિસાબી વર્ષના અંતે કંપની દ્વારા આવી રકમ આકારણીકર્તાને ચૂકવવાપાત્ર બની ગઈ હતી. પેલિંગ મુકદ્દમાને કારણે જે મોકૂફ રાખવામાં આવ્યું હતું તે અધિકારનું ઉપસ્થિત થવું ન હતું પરંતુ ચુકવણીની

તારીખ હતી. અદાલતે ઠરાવ્યું કે ચુકાદાથી ઠરાવને માન્ય રાખવામાં આવ્યો તેના ગુણધર્મથી નહીં પરંતુ ઠરાવ દ્વારા આકારણીકર્તાની તરફેણમાં કરારિત દરે વધારાનું મહેનતાણું પ્રાપ્ત કરવાનો અધિકાર ઊભો થયો હોવાથી, આકારણીકર્તાએ તે આવક પ્રાપ્ત કરવાનો અધિકાર મેળવ્યો હતો. તદનુસાર, અદાલતે તે દલીલમાં કોઈ દમ જોયો નથી કે જ્યાં સુધી અદાલત દ્વારા દાવો અંતિમ રીતે નક્કી ન થાય ત્યાં સુધી, આકારણીકર્તાને કોઈ અધિકાર ઉપસ્થિત થયો છે તેમ કહી શકાતું નથી. **કેસીપી લિમિટેડ વિરુદ્ધ કમિશનર, બેંગલોર,** (૨૦૦૦) ૨૪૫ આઈટીઆર ૪૨૧ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, જેમાં આકારણી વર્ષ ૧૯૭૨-૭૩ દરમિયાન, અપીલકર્તા કંપનીએ સરકાર દ્વારા તે વર્ષ માટે નિર્ધારિત ખાંડની લેવી કિંમત કરતાં રૂ. ૧૪,૯૬,૧૩૦/- ની વધુ રકમ એકત્રિત કરી હતી. અદાલતે ઠરાવ્યું કે રૂ. ૧૪,૯૬,૧૩૦/- ની વધારાની રકમ અપીલકર્તા કંપની દ્વારા તેની વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિઓની સામાન્ય પદ્ધતિમાં અને તેના દ્વારા વેચવામાં આવેલી ખાંડની કિંમત તરીકે પ્રાપ્ત કરવામાં આવી હતી. અપીલકર્તા કંપનીની ઉપરોક્ત રકમ વસૂલ કરવાનો અધિકાર વિવાદનો વિષય હોવા છતાં અને વધારાની રકમ અલગ ખાતામાં રાખવામાં આવી હોવા છતાં આકારણીકર્તા દ્વારા વેચવામાં આવેલી ખાંડની કિંમત તરીકે રકમ જાળવી રાખવામાં આવી હતી, તેનાથી કોઈ ફરક પડતો નથી. આકારણીકર્તા દ્વારા આપવામાં આવેલ શીર્ષક હેઠળ અલગ ખાતું જાળવવાથી જો તે વાસ્તવિક રીતે વેપારી પ્રાપ્તિ હોય તો પ્રાપ્તિનું સ્વરૂપ બદલાશે નહીં. અદાલતે ઠરાવ્યું કે સરકારના શુગર ઇકિવલાઈઝેશન ઇન્ડમાં

રકમના ટ્રાન્સફરની આકારણી વર્ષ ૧૯૭૨-૭૩ માં વેપારી પ્રાપ્તિ હતી તેવી ક્રમની કરપાત્રતા પર કોઈ અસર પડશે નહીં.

૬.૧૦ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ, મદ્રાસ વિરુદ્ધ એ. ગજપતિ નાયડુ, મદ્રાસ, (૧૯૬૪) ૬૩ આઈટીઆર ૧૧૪ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયને ટાંકવામાં આવ્યો હતો જેમાં અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે જ્યારે આકારણીકર્તા તેને પ્રાપ્ત કરવાનો અધિકાર મેળવે છે ત્યારે આવક ઉપસ્થિત થાય છે અથવા ઉદ્ભવે છે. તે સામાન્ય વાત છે કે વ્યવસાયની આવક, નફા અને લાભોના હિસાબ માટે બે મુખ્ય પદ્ધતિઓ છે; એક રોકડ આધાર છે અને બીજી મર્કેન્ટાઈલ આધાર છે. હિસાબની આ પછીની સિસ્ટમ "જે કાનૂની રીતે લેણી બને છે તે તરત જ કેડિટમાં લાવે છે અને વાસ્તવિક રીતે પ્રાપ્ત થાય તે પહેલાં; અને તે કેબિટ ખર્ચમાં તે રકમ લાવે છે જેના માટે વાસ્તવિક રીતે વિતરિત થાય તે પહેલાં કાનૂની જવાબદારી ઊભી થાય છે." અદાલતે ઠરાવ્યું કે જો ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસર એ નિષ્કર્ષ પર આવે છે કે ચોક્કસ હિસાબી વર્ષમાં આકારણીકર્તાને આવો અધિકાર ઉપસ્થિત થયો અથવા ઉદ્ભવ્યો, તો તેણે અનુગામી આકારણી વર્ષના આકારણીમાં ઉપરોક્ત આવકનો સમાવેશ કરવો પડશે. ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસરને એવા આધાર પર પાછલા વર્ષમાં ઉપસ્થિત થયેલી અથવા ઉદ્ભવેલી આવકને અન્ય અગાઉના વર્ષ સાથે જોડવાની કોઈ સત્તા આપવામાં આવી નથી કે ઉપરોક્ત આવક અગાઉના વ્યવહારમાંથી ઉદ્ભવી છે. ચોક્કસ આવક ક્યારે

ઉપસ્થિત થઈ અથવા ઉદ્ભવી તે નક્કી કરવાના મામલામાં ખાતાઓને ફરીથી ખોલવાનો પ્રશ્ન પણ પ્રાસંગિક નથી.

૬.૧૧ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ, અમૃતસર વિરુદ્ધ શિવપ્રકાશ જનક રાજ એન્ડ કંપની પ્રાઇવેટ લિમિટેડ, (૧૯૯૬) ૨૨૨ આઈટીઆર ૫૮૩ ના કેસના નિર્ણયને તે સિદ્ધાંત માટે ટાંકવામાં આવ્યો હતો કે માત્ર ચોપડાની એન્ટ્રી એ આવક બની શકતી નથી, જ્યાં સુધી વાસ્તવિક રીતે આવક પરિણમી ન હોય. એક્ટ અને નિયમોની જોગવાઈઓને નિષ્ફળ કરવા માટે વાસ્તવિક આવકની વિભાવનાનો ઉપયોગ કરી શકાતો નથી. જ્યાં એક્ટ અને નિયમોની જોગવાઈઓ લાગુ પડે છે, ત્યાં ફક્ત તે જ જોગવાઈઓ લાગુ કરવી પડશે અથવા તેનું પાલન કરવું પડશે. એક્ટ અને નિયમોની જોગવાઈઓને નબળી પાડવા, લાયકાત આપવા અથવા નિષ્ફળ કરવા માટે અદાલત દ્વારા વાસ્તવિક આવકની વિભાવના આચાર કરવા માટે કોઈ જગ્યા નથી કે તે સ્વીકાર્ય પણ નહીં હોય.

૬.૧૨ આગળ એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે આકારણીકર્તા એક સહકારી બેંક હોવાને કારણે એક્ટની કલમ ૪૩ડી હેઠળ નિર્દિષ્ટ કોઈપણ શ્રેણીમાં આવતી નથી જે બેંક ડેટ્સ અથવા શંકાસ્પદ દેવા પરના વ્યાજ પર માત્ર પ્રાપ્તિના વર્ષમાં જ કરની ચૂકવણી માટે જોગવાઈ કરે છે અને તેથી, એક્ટની કલમ ૪૩ડી ના લાભ માટે હકદાર નથી, અને તેથી, હિસાબની મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમ હેઠળ તેને

ઉપસ્થિત થયેલી વ્યાજની આવક પર કર ચૂકવવા માટે જવાબદાર છે, પછી ભલે તે વાસ્તવિક રીતે પ્રાપ્ત થઈ હોય કે ન થઈ હોય. એવું દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જ્યારે ધારાસભાએ ચોક્કસ એકમો માટે ચોક્કસ જોગવાઈ કરી છે, ત્યારે તે માત્ર તે જ એકમોને આવરી લેશે; તેથી, વર્તમાન કેસમાં એક્ટની કલમ ૪૩ડી આકર્ષિત થશે નહીં. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે એક્ટની કલમ ૪૩ડી ના સ્વરૂપમાં ચોક્કસ જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય, અને આકારણીકર્તા જેવા એકમો તેના દાયરામાંથી બહાર રાખવામાં આવ્યા હોય, ત્યારે આકારણીકર્તા પરોક્ષ રીતે એવા લાભનો દાવો કરી શકતો નથી જે કલમ ૪૩ડી હેઠળના લાભ સમાન હોય.

૬.૧૩ આગળ એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે ૧૯૮૪ નો પરિપત્ર એક કરતાં વધુ કારણોસર હાથ પરના કેસને લાગુ પડતો નથી. પ્રથમ, એક્ટની કલમ ૪૩ડી ના ઉમેરા પછી, માત્ર નિર્દિષ્ટ આકારણીકર્તાઓને જ લાભ આપવામાં આવ્યો છે અને તે પણ ચોક્કસ શરતોને પૂર્ણ કરીને. બીજું, ૧૯૮૪ નો પરિપત્ર એનબીએફસી સંબંધિત છે, જ્યારે આકારણીકર્તા સહકારી બેંક છે. વધુમાં, પરિપત્રની લાગુ પડતી બાબત માટે પણ, તેમાં વર્ણવેલી શરતોનું પાલન કરવું આવશ્યક છે અને તાત્કાલિક કેસમાં આવી કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવી નથી. વિદ્વાન વકીલના મતે, પરિપત્રને તેના ઇરાદા કરતાં વધુ અમલમાં મૂકી શકાતો નથી. આ સંદર્ભમાં કમિશનર (અપીલ્સ) દ્વારા તેમના હુકમના પેરાગ્રાફ ૩.૧૦

માં નોંધવામાં આવેલા તારણો તરફ અદાલતનું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું. એવું પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે ૧૯૮૪ નો પરિપત્ર

૬.૧૪ તદનુસાર, એવો આગ્રહ રાખવામાં આવ્યો હતો કે આક્ષેપિત હુકમ સાઉધર્ન ટેક્નોલોજીસ લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા પ્રસ્થાપિત કાયદા અને સુપ્રીમ કોર્ટે અપનાવેલા સતત ટ્રસ્ટિકોણ સાથે સુસંગત ન હોવાને કારણે, રદ કરવા અને બાજુ પર મૂકવા માટે યોગ્ય છે અને અપીલ મંજૂર કરવા યોગ્ય છે.

૭. સામાવાળા ના વિદ્વાન વકીલ જે.પી. શાહે રજૂઆત કરી કે ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ હેઠળ, તે આવક છે જે આકારણીકર્તાને ઉપસ્થિત થઈ છે જે કરપાત્ર છે. જે આવક ઉપસ્થિત થાય છે તે વાસ્તવિક આવક હોવી જોઈએ અને કાલ્પનિક આવક નહીં. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે ખાતાને એનપીએ તરીકે ગણવામાં આવે છે, ત્યારે તેના પર વ્યાજ પ્રાપ્ત થવાની સંભાવના નહિવત હોય છે. વિદ્વાન વકીલના મતે, હિસાબની મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમ માત્ર તે સમયબિંદુ નક્કી કરવા માટે સુસંગત હોઈ શકે છે જ્યારે કરાધાન આકર્ષાય છે, ત્યારે તે નક્કી કરવા માટે તેના પર ભરોસો મૂકી શકાતો નથી કે આવક વાસ્તવિક રીતે પરિણમી છે કે આકારણીકર્તાની તરફેણમાં સાકાર થઈ છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે આરબીઆઈ એક્ટની કલમ ૪૫૦ ની જોગવાઈઓ મુજબ, તેના

પ્રકરણ ૩-બી ની જોગવાઈઓ અન્ય તમામ કાયદાઓની જોગવાઈઓ પર ઓવરરાઈડિંગ અસર ધરાવે છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે આરબીઆઈ માર્ગદર્શિકા ઉપરોક્ત પ્રકરણ હેઠળ બહાર પાડવામાં આવી હોવાથી, ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટની જોગવાઈઓ પર પ્રભુત્વ ધરાવશે, અને તદનુસાર, પ્રુડેન્શિયલ ધોરણોના સંદર્ભમાં એનપીએના સંદર્ભમાં વ્યાજની આવકને માન્યતા આપવાની છે. વધુમાં, એક્ટની કલમ ૧૪૫(૧) ની જોગવાઈઓ અને આરબીઆઈ માર્ગદર્શિકાને ધ્યાનમાં રાખીને, ફરજિયાત હિસાબી ધોરણોનું પાલન કરવાનું આકારણીકર્તા માટે અનિવાર્ય હતું અને આકારણીકર્તા દ્વારા સતત અનુસરવામાં આવતી હિસાબની પદ્ધતિ હિસાબી ધોરણો સાથે સુસંગત હતી જે અન્ય બાબતોની સાથે જોગવાઈ કરે છે કે જ્યાં સુધી એનપીએ પરનું વ્યાજ વાસ્તવિક રીતે પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી તેને આવક તરીકે ગણવામાં આવશે નહીં. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે એક્ટની કલમ ૧૪૫(૧) ની જોગવાઈઓ અને કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૨૦૯ અને ૨૧૧ ને ધ્યાનમાં રાખીને, આકારણીકર્તા ફરજિયાત હિસાબી પદ્ધતિઓનું પાલન કરવા માટે બંધાયેલા હતા અને આકારણીકર્તા દ્વારા અનુસરવામાં આવતી હિસાબની પદ્ધતિ હિસાબી ધોરણો સાથે સુસંગત હતી. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે સાઉધર્ન ટેકનોલોજીસ લિમિટેડ (સુપ્રા) માં સુપ્રીમ કોર્ટે વાસ્તવિક આવકના સિદ્ધાંતને સ્પષ્ટપણે માન્યતા આપી છે અને ઠરાવ્યું છે કે આકારણીકર્તા હિસાબની મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમનું પાલન કરી રહ્યો હોવા છતાં, તેના પર વાસ્તવિક આવક પર કર લાદી શકાય છે અને ઉપસ્થિત થયેલા વ્યાજ પર નહીં, જે કાલ્પનિક આવક છે. દિલ્લી હાઈકોર્ટના કમિશનર

ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ વિરુદ્ધ વસિષ્ઠ ચાય વ્યાપાર લિમિટેડ, (૨૦૧૧) ૩૩૦ આઈટીઆર ૪૪૦ ના કેસના નિર્ણય પર મજબૂત ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે જ્યાં એનપીએ પર વ્યાજ પ્રાપ્ત થયું ન હતું, ત્યાં તેને આકારણીકર્તાની તરફેણમાં ઉપસ્થિત થયેલું ગણી શકાતું નથી અથવા આકારણીકર્તાના હાથમાં વાસ્તવિક આવક ગણી શકાતું નથી. એ વાતનો નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો હતો કે અદાલતે નોંધ્યું છે કે સાઉધર્ન ટેકનોલોજીસ લિમિટેડ (સુપ્રા) માં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયના નજીકના વાંચન પર, તે સ્પષ્ટ છે કે સુપ્રીમ કોર્ટે અવલોકન કર્યું છે કે જ્યાં સુધી એક્ટ હેઠળ સ્વીકાર્ય કપાતો અથવા બાકાતનો સંબંધ છે, ત્યારે જ સ્વીકાર્ય છે જો આવી કપાતો/બાકાત એક્ટ હેઠળ તેના માટે નિર્ધારિત સંબંધિત શરતો સંતોષતી હોય. જો કે, સુપ્રીમ કોર્ટે "આવક માન્યતા" અંગે ભેદભાવ કર્યો છે અને ઠરાવ્યું છે કે પ્રુડેન્શિયલ ધોરણોના સંદર્ભમાં આવકને માન્યતા આપવી પડશે ભલે તે હિસાબની મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમ અને/અથવા એક્ટની કલમ ૧૪૫ થી વિચલિત થતી હોય. તે કહી શકાય કે સર્વોચ્ચ અદાલતે વાસ્તવિક આવકના સિદ્ધાંતને મંજૂરી આપી છે જે એનબીએફસી દ્વારા આવકની માન્યતા માટે પ્રુડેન્શિયલ ધોરણોમાં વણાયેલો છે.

૭.૧ શ્રી શાહે વધુમાં રજૂઆત કર્યું કે, તેથી, વાસ્તવિક આવક ધ્યાનમાં લેવી આવશ્યક બનશે જ્યાં સુધી વિપરીત જોગવાઈ ન હોય. એ વાતનો નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો હતો કે સાઉધર્ન ટેકનોલોજીસ લિમિટેડ (સુપ્રા) માં સુપ્રીમ કોર્ટ બેડ ડેટ્સ એટલે કે એક્ટની કલમ ૩૬(૧)(vii) ના કેસ સાથે વ્યવહાર કરી રહી

હતી. વિદ્વાન વકીલના મતે, આ ચુકાદો બે ભાગોમાં વિભાજ્ય છે: (i) વાસ્તવિક આવકનો સિદ્ધાંત, અને (ii) જો એક્ટની કલમ ૩૬(૧)(vii) હેઠળની કપાત જેવી પરિસ્થિતિને નિયંત્રિત કરતી કોઈ જોગવાઈ હોય, તો એક ભાગ વૈધાનિક જોગવાઈ દ્વારા સંચાલિત થવા માટે અલગ તારવવામાં આવે છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે આકારણીકર્તાના કેસમાં કોઈ વાસ્તવિક આવક ન હોય, ત્યારે તેને ગેરલાયક ઠેરવવા માટે ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટમાં વિપરીત જોગવાઈ હોવી આવશ્યક છે.

૭.૨ દિલ્લી હાઈકોર્ટના **ડાયરેક્ટર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ વિરુદ્ધ બ્રહ્મપુત્ર કેપિટલ ફાઈનાન્સિયલ સર્વિસીઝ લિમિટેડ**, (૨૦૧૧) ૩૩૫ આઈટીઆર ૧૮૨ (દિલ્લી) ના કેસના નિર્ણય પર ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અદાલતે વસિષ્ઠ ચાય વ્યાપાર લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કેસમાં તેના અગાઉના નિર્ણયનું અનુસરણ કર્યું હતું. કર્ણાટક હાઈકોર્ટના **કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ અને અન્ય વિરુદ્ધ કેનફિન હોમ્સ લિમિટેડ**, (૨૦૧૨) ૩૪૭ આઈટીઆર ૩૮૨ (કર્ણાટક) ના કેસને ટાંકવામાં આવ્યો હતો જેમાં અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે જો કોઈ આકારણીકર્તા હિસાબની મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમ અપનાવે છે અને તેના હિસાબોમાં ચોક્કસ આવક ઉપસ્થિત થતી દર્શાવે છે, તો તે રકમ વાસ્તવિક રીતે ઉપસ્થિત થઈ છે કે નહીં તે ઉપરોક્ત આવકને કર લાદવા માટે જવાબદાર છે. તેના હિસાબોએ બાબતોનું સાચું અને સચોટ નિવેદન પ્રતિબિંબિત કરવું જોઈએ. માત્ર એટલા માટે કે ઉપરોક્ત ઉપસ્થિત થયેલી રકમ તરત જ પ્રાપ્ત થઈ ન હતી, કર ચૂકવવાનું

ટાળવા માટેનું કારણ બની શકતું નથી. પરંતુ, જો તેના હિસાબમાં, તે સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું હોય કે જો કે ચોક્કસ આવક તેને લેણી છે પરંતુ તેની વસૂલાત કરવી શક્ય નથી, તો તેને ઉપસ્થિત થઈ છે તેમ કહી શકાતું નથી અને ઉપરોક્ત રકમ પર કર લાદી શકાતો નથી. અદાલતે મહેસૂલની તે દલીલને કે નોન-પરફોર્મિંગ એસેટ્સના કિસ્સામાં, જો તેઓ કોઈ આવક ન આપે તો પણ આકારણીકર્તાએ હિસાબની મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમ અપનાવી હોવાથી, તેણે કાલ્પનિક રીતે ઉપસ્થિત થયેલી રેવન્યુ પર કર ચૂકવવો પડશે, તેને પાયાવિહોણી ગણી હતી. મદ્રાસ હાઈકોર્ટના **કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ વિરુદ્ધ કોઈમ્બતુર લક્ષ્મી ઇન્વ. એન્ડ ફાઈનાન્સ કો. લિમિટેડ**, (૨૦૧૧) ૩૩૧ આઈટીઆર ૨૨૯ (મદ્રાસ) ના કેસના નિર્ણય પર તે સિદ્ધાંત માટે ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો હતો કે જો સંપત્તિમાંથી કોઈ આવકને બિલકુલ માન્યતા આપવામાં આવતી નથી, તો ઉપસ્થિત થવાના સિદ્ધાંતને લાગુ કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી. "આવકનું ઉપસ્થિત થવું" નો સિદ્ધાંત ત્યારે જ અમલમાં આવે છે જ્યારે આવકને માન્યતા આપવામાં આવે. ઉપરોક્ત કેસની હકીકતોમાં, આકારણીકર્તાએ રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલ નોટિફિકેશનના આધારે તેની સંપત્તિઓનું વર્ગીકરણ કર્યું હતું. નોન-પરફોર્મિંગ એસેટ્સમાંથી, આકારણીકર્તાએ કોઈ આવકને માન્યતા આપી ન હતી અને આવકને તે રીતે માન્યતા ન આપવામાં ન્યાયસંગત હતો. અદાલતે ઠરાવ્યું કે એકવાર આ બાબત એવી હતી, ત્યારે એ વિચારણા કરવાની કોઈ તક ન હતી કે "ઉપસ્થિત થવા" નો સિદ્ધાંત ઊભો થશે કે નહીં. અલાહાબાદ હાઈકોર્ટના

કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ વિરુદ્ધ કૈલાશ ઓટો ફાઇનાન્સ લિમિટેડ, (૨૦૧૦) ૩૨૦ આઈટીઆર ૩૯૪ (અલાહાબાદ) ના કેસના નિર્ણય પર પણ ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે યુનાઈટેડ કોમર્શિયલ બેંક વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ, (૧૯૯૯) ૨૪૦ આઈટીઆર ૩૫૫ ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે સ્ટીકી એડવાન્સ અને શંકાસ્પદ લોન પર બેંક દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલું વ્યાજ અને પ્રોફિટ એન્ડ લોસ અકાઉન્ટમાં લાવવામાં ન આવેલ વ્યાજને આકારણીકર્તાની આવકમાં સામેલ કરી શકાતું નથી જ્યાં સુધી વ્યાજ વાસ્તવિક રીતે પ્રાપ્ત ન થાય. અદાલતે વધુમાં અવલોકન કર્યું કે મર્કેન્ટાઈલ બેંક લિમિટેડ વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ, (૨૦૦૬) ૨૮૩ આઈટીઆર ૮૪ ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા સમાન દ્રષ્ટિકોણ અપનાવવામાં આવ્યો છે. અદાલતે ઠરાવ્યું કે ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાં પ્રસ્થાપિત સિદ્ધાંત ઉપરોક્ત કેસને લાગુ પડશે કારણ કે આરબીઆઈ માર્ગદર્શિકાને ધ્યાનમાં રાખીને સામાવાળા આકારણીકર્તા નોન-પરફોર્મિંગ એસેટ્સ પર હાયર ચાર્જિસ અને લીઝ રેન્ટલ માટે જોગવાઈ કરવા માટે બંધાયેલા ન હતા.

૭.૩ મર્કેન્ટાઈલ બેંક લિમિટેડ વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ, (૨૦૦૬) ૨૮૩ આઈટીઆર ૮૫ (સુપ્રીમ કોર્ટ) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અદાલત અન્ય બાબતોની સાથે, તે પ્રશ્ન સાથે વ્યવહાર કરી રહી હતી કે શું તેમાં અપીલકર્તા ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧

હેઠળ વ્યાજ સસ્પેન્સ અકાઉન્ટમાં જમા કરાયેલા શંકાસ્પદ એડવાન્સિસ પરના વ્યાજના સંબંધમાં કરપાત્ર થવા માટે જવાબદાર છે? અદાલતે આ મુજબ અવલોકન કર્યું:

"૮. યુસીઓ બેંકના કેસ [૧૯૯૯] ૨૩૭ આઈટીઆર ૮૮૯ (સુપ્રીમ કોર્ટ) માં અદાલતનું એવું મંતવ્ય હતું કે ૬ ઓક્ટોબર, ૧૯૫૨ અને ૯ ઓક્ટોબર, ૧૯૮૪ ના પરિપત્રો એક્ટની કલમ ૧૧૯(૧) હેઠળ સત્તાવાળાઓ પર બંધનકર્તા હતા. અદાલતનું એ પણ મંતવ્ય હતું કે સ્ટેટ બેંક ઓફ ટ્રાવેલર [૧૯૮૬] ૧૫૮ આઈટીઆર ૧૦૨ (સુપ્રીમ કોર્ટ) માં ન્યાયાધીશોને ૧૯૮૪ ના પરિપત્રની ચકાસણી કરવાની તક મળી ન હતી અને તેઓએ આ ધારણા પર કાર્યવાહી કરી હતી કે ૧૯૭૮ નો પરિપત્ર અમલમાં હતો. અદાલતે સ્ટેટ બેંક ઓફ ટ્રાવેલરમાં બહુમતી દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલા નિષ્કર્ષ સાથે સહમતિ દર્શાવી ન હતી અને જણાવ્યું હતું:

"સીબીડીટીના સંબંધિત પરિપત્રોની અવગણના કરી શકાતી નથી. પ્રશ્ન એ નથી કે કોઈ પરિપત્ર એક્ટની જોગવાઈઓને ઓવરરાઈડ કરી શકે છે કે તેમાં ઘટાડો કરી શકે છે; પ્રશ્ન એ છે કે શું પરિપત્ર ચોક્કસ નિર્ધારિત સંજોગોમાં આકારણીકર્તાના ફાયદા માટે

ચોક્કસ કલમની કઠોરતાને હળવી કરવાનો પ્રયાસ કરે છે. જ્યાં સુધી આવો પરિપત્ર અમલમાં છે તે ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટના સમાન અને યોગ્ય વહીવટ અને એપ્લિકેશનની ખાતરી કરવા માટે કલમ ૧૧૯ ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને વિભાગીય સત્તાવાળાઓ પર બંધનકર્તા રહેશે."

૭.૪ યુનાઇટેડ કોમર્શિયલ બેંક વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ (સુપ્રા) માં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, એ દર્શાવવા માટે કે અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે સ્ટેટ બેંક ઓફ ટ્રાવેલરોર વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ (સુપ્રા) માં બહુમતીનો નિર્ણય એવું પ્રસ્થાપિત કરતો તરીકે જોઈ શકાતો નથી કે એક્ટની યોગ્ય કામગીરી માટે અને અમુક પરિસ્થિતિઓમાં આકારણીકર્તાના ફાયદા માટે કાયદાના અતિ શાબ્દિક અર્થઘટનની કઠોરતાને હળવી કરવા માટે એક્ટની કલમ ૧૧૯ હેઠળ યોગ્ય રીતે બહાર પાડવામાં આવેલ પરિપત્ર વિભાગીય સત્તાવાળાઓ પર બંધનકર્તા રહેશે નહીં. અદાલતે આ મુજબ અવલોકન કર્યું:-

"વર્તમાન કેસમાં, અમલમાં રહેલા પરિપત્રો એ સુનિશ્ચિત કરવા માટે છે કે "સ્ટીકી" લોન પર વ્યાજ તરીકે ઉપસ્થિત થયેલી આવકનું આકારણી કરતી વખતે, શંકાસ્પદ લોનને લગતા

સસ્પેન્સ અકાઉન્ટમાં ટ્રાન્સફર કરવામાં આવતી નોશનલ વ્યાજને આકારણીકર્તાની આવકમાં સામેલ કરવામાં આવશે નહીં, જો ત્રણ વર્ષ સુધી આવું વ્યાજ વાસ્તવિક રીતે પ્રાપ્ત ન થાય. એ હકીકત કે આકારણીકર્તા, જો કે સામાન્ય રીતે હિસાબની મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમનો ઉપયોગ કરે છે, આવા વ્યાજની રકમને સસ્પેન્સ અકાઉન્ટમાં રાખે છે અને આ રકમને પ્રોફિટ એન્ડ લસ અકાઉન્ટમાં લાવતો નથી, તે દર્શાવે છે કે આકારણીકર્તા હિસાબની મિશ્ર પદ્ધતિનું પાલન કરી રહ્યો છે જેના દ્વારા આ પ્રકારનું વ્યાજ તેની આવકમાં ત્યારે જ સામેલ થાય છે જ્યારે તે વાસ્તવિક રીતે પ્રાપ્ત થાય છે. આવા કેસોમાં આકારણીકર્તા દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી હિસાબની પદ્ધતિને ધ્યાનમાં રાખીને, બહાર પાડવામાં આવેલા પરિપત્રો એક્ટની કલમ ૧૪૫ સાથે સુસંગત છે અને તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે છે કે નિર્દિષ્ટ પ્રકારના આકારણીકર્તાઓને કે જેમણે શંકાસ્પદ લોન પર વ્યાજની આવી તમામ રકમોનો હિસાબ રાખવો પડે છે તેમને પરિપત્ર હેઠળ સમાન રીતે લાભ મળે અને જો પરિપત્રની શરતો સંતોષાય તો વાસ્તવિક રીતે પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી વ્યાજની આવી રકમો આકારણીકર્તાની આવકમાં સામેલ કરવામાં ન આવે. ૯ ઓક્ટોબર, ૧૯૮૪ નો પરિપત્ર શંકાસ્પદ અથવા "સ્ટીકી" લોનના સંદર્ભમાં વ્યાજની આવક વાસ્તવિક રીતે ઉદ્ભવી રહી છે કે કેમ તે

નક્કી કરવા માટે આકારણી સત્તાધિકારી માટે સમાન કસોટી નાખવાનો બીજો વ્યવહારિક હેતુ પણ પૂરો પાડે છે. આ એ જોગવાઈ કરીને કરવામાં આવે છે કે પ્રથમ ત્રણ વર્ષ માટે વ્યાજની બિન-પ્રાપ્તિને શંકાસ્પદ લોન પર વ્યાજ તરીકે ગણવામાં આવશે નહીં. પરંતુ જો ત્રણ વર્ષ પછી વ્યાજની ચૂકવણી પ્રાપ્ત ન થાય, તો ચોથા વર્ષથી આગળ તેને શંકાસ્પદ લોન પર વ્યાજ તરીકે ગણવામાં આવશે અને તે વાસ્તવિક રીતે પ્રાપ્ત થાય ત્યારે જ આવકમાં ઉમેરવામાં આવશે.

અમને આમ બહાર પાડવામાં આવેલા પરિપત્ર અને ઇન્કમ-ટેક્સ એક્ટની કલમ ૧૪૫ વચ્ચે કોઈ અસંગતતા કે વિરોધાભાસ દેખાતો નથી. વાસ્તવિક રીતે, પરિપત્ર તે રીતે સ્પષ્ટતા કરે છે જે રીતે આ રકમોની ટેન્ડર દ્વારા અનુસરવામાં આવતી હિસાબી પ્રથા હેઠળ સારવાર કરવાની છે. તેથી, પરિપત્રને ઇન્કમ-ટેક્સ એક્ટની કલમ ૧૪૫ ની વિરુદ્ધ અથવા કોઈપણ સ્વરૂપમાં ગેરકાયદેસર તરીકે ગણી શકાતો નથી. તે ચોક્કસ પરિસ્થિતિમાં તમામ ઇન્કમ-ટેક્સ અધિકારીઓ દ્વારા કાયદાના સમાન વહીવટ માટે છે અને તેથી, ઇન્કમ-ટેક્સ એક્ટની કલમ ૧૧૯ હેઠળ માન્ય રીતે બહાર પાડવામાં આવ્યો છે. જેમ કે, પરિપત્ર ડિપાર્ટમેન્ટ પર બંધનકર્તા રહેશે."

એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે એક્ટની કલમ ૪૩ડી અમલમાં આવ્યા પછી બોર્ડ દ્વારા પરિપત્ર રદ કરવામાં આવ્યો નથી અને તેથી, તે હજુ પણ કાર્યરત છે અને ઇન્કમ-ટેક્સ અધિકારીઓ પર બંધનકર્તા છે. તદનુસાર, પરિપત્રની શરતો મુજબ પણ એનપીએ પરના વ્યાજને આકારણીકર્તાની આવક તરીકે ગણી શકાતો નથી, સિવાય કે તે વર્ષ સિવાય જ્યારે તે વાસ્તવિક રીતે પ્રાપ્ત થાય છે.

૭.૫ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ, ઔરંગાબાદ વિરુદ્ધ મેસર્સ દેવગિરી નાગરી સહકારી બેંક લિ., ઔરંગાબાદ ના આઈટીએ નં. ૫૩/૨૦૧૪ અને સંલગ્ન બાબતોમાં ૨૨મી જાન્યુઆરી, ૨૦૧૫ ના રોજ આપવામાં આવેલ બોમ્બે હાઈકોર્ટનો એક અનરિપોર્ટેડ નિર્ણય ટાંકવામાં આવ્યો હતો જેમાં અદાલત સમક્ષનો વિવાદ સ્ટીકી લોન પરના વ્યાજને કારણે ઉમેરણો રદ કરવા સંબંધિત હતો. અદાલતે ઠરાવ્યું કે સાઉધર્ન ટેકનોલોજીસ લિમિટેડ (સુપ્રા) માં સુપ્રીમ કોર્ટનો ચુકાદો નોન-બેંકિંગ ફાઇનાન્શિયલ કંપનીઓ સાથે સંબંધિત છે જ્યારે ચુસીઓ બેંક અને મર્કેન્ટાઈલ બેંક (સુપ્રા) તે કેસની હકીકતો અને સામેલ મુદ્દાઓને બરાબર લાગુ પડે છે. કેશવલાલ ખેમચંદ એન્ડ સન્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય (૨૦૧૫) ૪ એસસીસી ૭૭૦ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અદાલતે આ મુજબ ઠરાવ્યું:—

"૪૦. મૌનેટરી સિસ્ટમ અને બેંકિંગ વ્યવસાયનું નિયમન એ કોઈપણ આધુનિક રાજ્યની મૂળભૂત જવાબદારીઓમાંની એક છે અને રાજ્યની આર્થિક અને રાજકીય સ્થિરતા માટે આવશ્યક છે. ટેકનોલોજીના પ્રચંડ વિકાસ દ્વારા સરળ બનેલ રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય બંને વાણિજ્યનો વિશાળ વધારો, આવા નિયમનને જટિલ ચલો સાથે ખૂબ જ જટિલ બાબત બનાવે છે. દરેક ચલનો સમયગાળો મિનિટોથી વર્ષો સુધીનો હોઈ શકે છે. તેથી, તેને દરરોજ ક્યારેક મિનિટ-દર-મિનિટના ધોરણે પણ સતત દેખરેખ રાખવાની જરૂર પડે છે. મહત્વ અને જટિલતાઓના બદલામાં, ભારતીય અર્થવ્યવસ્થા અને બેંકિંગ પ્રણાલીના મુખ્ય નિયમનકાર રિઝર્વ બેંકે સમય-સમય પર માત્ર બેંકોને જ નહીં પરંતુ તેની અધિકારક્ષેત્ર હેઠળ આવતી વિવિધ અન્ય નાણાકીય સંસ્થાઓને પણ માર્ગદર્શિકાઓ અને દિશાનિર્દેશો જારી કર્યા છે. સમય-સમય પર આપવામાં આવતી આવી સૂચનાઓ દર વર્ષે સંકલિત કરવામાં આવે છે અને "માસ્ટર સર્ક્યુલર્સ" ના સ્વરૂપમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે. આમાંથી એક પરિપત્ર તારીખ ૩૦-૮-૨૦૦૧ ની આ અદાલત દ્વારા મર્ડિયા કેમિકલ્સમાં નોંધ લેવામાં આવી હતી. આકસ્મિક રીતે, આઈસીઆઈસીઆઈ બેંક લિમિટેડ વિરુદ્ધ ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર માં આ અદાલત દ્વારા આવી સૂચનાઓ જારી કરવાની રિઝર્વ બેંકની સત્તા પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો,

અને આ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે બેંકિંગ રેગ્યુલેશન એક્ટ, ૧૯૪૯ ની કલમ ૨૧ અને ૩૫-એ ના આધારે રિઝર્વ બેંક પાસે ખરેખર આવી સત્તા હતી.

૫૪. તેથી, અમારા મતે, ઉધાર લેનારના ખાતાને એનપીએ તરીકે વર્ગીકૃત કરવા માટેના ધોરણો સૂચવવાનું કાર્ય આવશ્યક લઘુત્વીય કાયદાકીય કાર્ય નથી. આવા ધોરણો નક્કી કરવા માટે પબ્લિક ફાઇનાન્સ, બેંકિંગ વગેરે ક્ષેત્રોમાં considerable amount of expertise ની માંગણી કરતી નાણાકીય પ્રણાલીની સતત અને નજીકની દેખરેખની જરૂર પડે છે, અને ધોરણોને સમયાંતરે પુનરાવર્તનની જરૂર પડી શકે છે. તે તમામ પ્રવૃત્તિમાં ખૂબ જ વિગત અને કાર્યવાહીની તત્પરતા સામેલ છે."

૭.૬ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ વિરુદ્ધ એક્સેલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ, (૨૦૧૩) ૩૫૮ આઈટીઆર ૨૯૫ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર પણ તે સિદ્ધાંત માટે ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો હતો કે જો સમાન 'મૂળભૂત પાસું' વિવિધ આકારણી વર્ષોમાં વ્યાપ્ત હોય, તો અનુગામી વર્ષ માટે કોઈ મુદ્દા પર પુનર્વિચાર કરવાની મંજૂરી આપવી યોગ્ય રહેશે નહીં. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે સામાવાળા એનપીએ પરના વ્યાજને ઉપસ્થિત થવાના આધાર પર નહીં પરંતુ

પ્રાપ્તિના આધાર પર તેની આવક તરીકે ન દર્શાવવાની પ્રથાનું પાલન કરી રહ્યો છે, જો કે, ભૂતકાળમાં, આ આવક પર કર લાદવાનો કોઈ પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો નથી. સંજોગોવર્ષક, મહેસૂલને આ મુદ્દે ફિલપ-ફ્લો કરવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી અને ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા પ્રસ્થાપિત કાયદાને ધ્યાનમાં રાખીને તેણે આ મામલો શાંત રહેવા દેવો જોઈએ. તદનુસાર, એવો આગ્રહ રાખવામાં આવ્યો હતો કે ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલો ડ્રજિકોર્ડ આ સંદર્ભમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા પ્રસ્થાપિત ડ્રજિકોર્ડ સાથે સુસંગત છે અને આક્ષેપિત હુકમમાં કોઈ ખામી ન હોવાથી, આ અદાલત દ્વારા હસ્તક્ષેપ કરવાનું કોઈ સમર્થન નથી.

૮. રીજોઈન્ડરમાં, અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ એમ.આર. ભટ્ટે રજૂઆત કરી કે જ્યાં સુધી કમિશનર ઓફ ઇન્કમ-ટેક્સ વિરુદ્ધ એક્સેલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો સંબંધ છે, તે વાસ્તવિક રીતે અપીલકર્તાની વિરુદ્ધ જાય છે કેમ કે સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે આવક ત્યારે ઉપસ્થિત થાય છે જ્યારે તે લેણી બને છે પરંતુ તેની સાથે રકમ ચૂકવવાની બીજી પક્ષની અનુરૂપ જવાબદારી પણ હોવી જોઈએ. તો જ કરપાત્રતાના હેતુ માટે કહી શકાય કે આવક કાલ્પનિક નથી અને તે વાસ્તવિક રીતે આકારણીકર્તાને ઉપસ્થિત થઈ છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, એનપીએ પર વ્યાજ ચૂકવવાની બીજી પક્ષની બાજુ પર જવાબદારી છે.

સંજોગોવર્ષક, તેના પરનું વ્યાજ આકારણીકર્તાને ઉપસ્થિત થયું છે અને આકારણીકર્તા તેના પર કર ચૂકવવા માટે જવાબદાર છે.

૯. આ અદાલતે સંબંધિત પક્ષોના વિદ્વાન વકીલો દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલોને ધ્યાનમાં લીધી છે અને નીચેના સત્તાવાળાઓ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમો તેમજ સંબંધિત પક્ષોના વિદ્વાન વકીલો દ્વારા ભરોસો મૂકવામાં આવેલા નિર્ણયોની તપાસ કરી છે.

૧૦. રેકૉર્ડમાંથી બહાર આવતી હકીકતો એ છે કે આકારણીકર્તાએ આકારણી વર્ષ ૨૦૧૦-૧૧ માટે ૩૦/૦૯/૨૦૧૦ ના રોજ રૂ. ૧,૫૫,૬૬,૪૩૦/- ની કુલ આવક દર્શાવતું આવકનું રિટર્ન દાખલ કર્યું હતું જેમાં તેણે નોન-પરફોર્મિંગ એસેટ્સ પર વ્યાજની આવક દર્શાવી ન હતી. આકારણી ચકાસણી માટે લેવામાં આવી હતી અને એક્ટની કલમ ૧૪૨(૨) હેઠળ આકારણીકર્તાને નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે આકારણીકર્તાને નોન-પરફોર્મિંગ એસેટ્સ પર ઉપસ્થિત થયેલા વ્યાજની વિગતો પ્રદાન કરવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું. આકારણીકર્તાએ આવી વિગતો પૂરી પાડી હતી અને જણાવ્યું હતું કે રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાના ઇન્કમ રેકગ્નિશન એન્ડ એસેટ્સ ક્લાસિફિકેશન નોર્મ્સ મુજબ ફરજિયાતપણે નિર્ધારિત કર્યા મુજબ આવું વ્યાજ વસૂલ કરવામાં આવ્યું ન હતું. આકારણીકર્તાએ ૩૦/૦૬/૨૦૦૮ સુધી આવક

માન્યતા, સંપત્તિ વર્ગીકરણ, જોગવાઈ અને અન્ય સંબંધિત બાબતો પર આરબીઆઈ દ્વારા જારી કરવામાં આવેલ માસ્ટર સર્ક્યુલર પર મજબૂત ભરોસો મૂક્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે પરિપત્રના પાલનમાં તેના દ્વારા એનપીએ પર કોઈ વ્યાજ લેવામાં આવ્યું નથી. આકારણીકર્તાનો વધુમાં એ કેસ હતો કે જો એનપીએ પર વ્યાજ લેવામાં આવે તો એનપીએમાં વધુ વધારો થશે કારણ કે એનપીએ રકમની વસૂલાત પોતે જ નિશ્ચિત નથી. તે વધુમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ હેઠળ પણ આવી રકમ પર કર લાદી શકાતો નથી કારણ કે ક્યારેય કોઈ વ્યાજ ઉપસ્થિત થયું નથી કે લેવામાં આવ્યું પણ નથી. આ સંદર્ભમાં, તારીખ ૦૯/૧૦/૧૯૮૪ ના સી.બી.ડી.ટી. પરિપત્ર ક્રમાંક ફાઇલ નં. ૨૦૧/૨૧/૮૪-આઈ.ટી.એ.-II પર ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો હતો.

૧૦.૧ આકારણી અધિકારીનું એવું મંતવ્ય હતું કે પરિપત્ર આકારણીકર્તાને લાગુ પડશે નહીં કારણ કે તે માત્ર બેંકિંગ કંપનીઓને લાગુ પડે છે અને આકારણીકર્તા સહકારી બેંક છે અને બેંકિંગ કંપની નથી. વધુમાં આકારણીકર્તા દ્વારા સંદર્ભ આપવામાં આવેલ તમામ કેસ લૉ નોન બેંકિંગ ફાઇનાન્શિયલ ઇન્સ્ટીટ્યુશન્સ અને શેડ્યૂલ બેંકો સાથે સંબંધિત હતા જ્યારે આકારણીકર્તા સહકારી બેંક છે અને તે રીતે બંને સંસ્થાઓ નિયમોની દ્રષ્ટિએ આરબીઆઈ દ્વારા અલગ રીતે સંચાલિત થાય છે. આકારણી અધિકારીએ ઠરાવ્યું કે આકારણીકર્તાએ વિચારણા હેઠળના આકારણી વર્ષ માટે એનપીએ પરના વ્યાજને આવક તરીકે ઓફર કરવું જોઈતું હતું અને એ પણ કે આરબીઆઈ એક્ટના પ્રુડેન્શિયલ ધોરણોને કારણે, બેંક તેને

ચોક્કસ નાણાકીય વર્ષ માટે આવક તરીકે માન્યતા આપતી નથી જેમાં તે ઉપસ્થિત થયું હતું પરંતુ વાસ્તવિક પ્રાપ્તિ પર ઓફર કરે છે, ઉપાયત્મક પગલાં તરીકે, ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ ની જોગવાઈઓનું પાલન કરવા માટે આકારણીકર્તા આરબીઆઈ એક્ટના પ્રુડેન્શિયલ ધોરણો હેઠળ હિસાબના ચોપડા તૈયાર કરી શકે છે અને એકાઉન્ટન્સીના સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને અને ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટનું સન્માન કરવા માટે કરાધાનના હેતુ માટે કુલ આવકમાં ઉપસ્થિત થયેલા વ્યાજને સીધું ઉમેરી શકે છે. તદનુસાર, નોન-પરફોર્મિંગ એસેટ્સ પર ઉપસ્થિત થયેલા વ્યાજસ્વરૂપ અણજાહેર આવક હોવાને કારણે આકારણીકર્તાની કુલ આવકમાં રૂ. ૧,૭૨,૭૩,૦૦૦/- નો ઉમેરણ કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૦.૨ કમિશનર (અપીલ્સ) એ સાઉધર્ન ટેકનોલોજીસ લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર ભરોસો મૂક્યો અને ઠરાવ્યું કે આકારણીકર્તાની તે દલીલમાં કોઈ ગુણ નથી કે વાણિજ્યિક હિસાબ હેઠળ, એનપીએ પર વ્યાજ વસૂલ કરી શકાતું નથી. તારીખ ૯/૧૦/૧૯૮૪ ના સીબીડીટી પરિપત્રની લાગુ પડતી બાબતના પ્રશ્ન પર, કમિશનર (અપીલ્સ) એ ઠરાવ્યું કે તે કારણસર લાગુ પડશે નહીં કે એક્ટની કલમ ૪૩ડી ની જોગવાઈઓ સ્પષ્ટ છે અને પ્રતિનિધિ કાયદા એટલે કે પરિપત્રો અને નોટિફિકેશનો દ્વારા ઓવરરાઈડ કરી શકાતી નથી. કમિશનર (અપીલ્સ) નું વધુમાં એવું મંતવ્ય હતું કે વૈધાનિક જોગવાઈઓ ઉપરોક્ત પરિપત્ર (જે ૧૯૮૪ માં જારી કરવામાં આવ્યો હતો) કરતાં એક્ટ પર

ઘણી પછી લાવવામાં આવી હતી અને તેથી ઉપરોક્ત પરિપત્રની આકારણી અધિકારી પર કોઈ અસર કે બંધનકર્તા બળ રહેશે નહીં. તદનુસાર, તેણે એનપીએ પર ઉપસ્થિત થયેલા વ્યાજના કારણે આકારણી અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવેલ રૂ. ૧,૭૨,૭૩,૦૦૦/- ના ઉમેરણને બહાલ રાખ્યો.

૧૦.૩ ટ્રિબ્યુનલે, તેના આક્ષેપિત હુકમમાં, એસીઆઈટી વિરુદ્ધ સોલાપુર સિદ્ધેશ્વર સહકારી બેંક લિ. ના કેસમાં સહ-બેંચના અગાઉના નિર્ણયનું અનુસરણ કર્યું છે જેમાં એસીઆઈટી વિરુદ્ધ ઓમેરગા જનતા સહકારી બેંક લિ. ના કેસમાં ટ્રિબ્યુનલની પુણે બેંચના નિર્ણય પર ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો હતો અને આ મુદ્દો આકારણીકર્તાની તરફેણમાં નક્કી કર્યો હતો. ટ્રિબ્યુનલે ભરોસાવાળા નિર્ણયમાં સાઉધર્ન ટેકનોલોજીસ લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય તેમજ વસિષ્ઠ ચાય વ્યાપાર લિ. (સુપ્રા) ના દિલ્લી હાઈકોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપ્યો અને આ મુજબ અવલોકન કર્યું:

"૯. મેસર્સ સધર્ન ટેકનોલોજીસ લિ. (સુપ્રા) ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે મામલાને બે ભાગોમાં વિભાજિત કર્યો, એટલે કે, a) આવક માન્યતા અને b) ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ હેઠળ સ્વીકાર્ય કપાત/બાકાત. જ્યાં સુધી આવક માન્યતાનો સંબંધ છે, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું કે ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૧૪૫ ની કોઈ

ભૂમિકા નથી અને આકારણી અધિકારીએ રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાની ડાયરેક્શન્સ ૧૯૯૮ નું પાલન કરવું પડશે, કેમ કે રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટની કલમ ૪૫૦ ના ગુણધર્મથી કંપનીઝ એક્ટ ૧૯૫૬ માં આવક માન્યતા સિદ્ધાંતોની વિરુદ્ધ રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાની ડાયરેક્શન્સને ઓવરરાઈડિંગ અસર આપવામાં આવી છે. જ્યાં સુધી ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ હેઠળ આવકની ગણતરીનો સંબંધ છે, (જેમાં સ્વીકાર્ય કપાતો અને બાકાતની કપાત સામેલ છે) આવી કપાતોની સ્વીકાર્યતા ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટની જોગવાઈઓ દ્વારા સંચાલિત થશે. માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના સંબંધિત અવલોકનો નીચે મુજબ કાઢવામાં આવ્યા છે:

"કલમ ૧૪૫ ની લાગુ પડતી બાબત."

શરૂઆતમાં, આપણે જણાવી શકીએ કે સારૂપે આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ ૧૯૯૮ એ આરબીઆઈ એક્ટ, ૧૯૩૪ ના પ્રકરણ ૩આઈબી હેઠળ આરબીઆઈ દ્વારા જારી કરાયેલા પ્રુડેન્શિયલ/પ્રાપ્ત થવાની જોગવાઈના ધોરણો છે. આ ધોરણો આવક માન્યતા સાથે આવશ્યકપણે વ્યવહાર કરે છે. તેઓ એનબીએક્સીને તેમના નાણાકીય હિસાબોમાં એનપીએ ની રકમ

જાહેર કરવાની ફરજ પાડે છે. તેઓ એનબીએફ્સીને "સાચા અને સચોટ" નફાને પ્રતિબિંબિત કરવાની ફરજ પાડે છે. કલમ ૪૫૬ ના ગુણધર્મથી, કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ માં "આવક માન્યતા" ના સિદ્ધાંતોની વિરુદ્ધ આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ ૧૯૯૮ ને ઓવરરાઈડિંગ અસર આપવામાં આવી છે. આ ડાયરેક્શન્સ પોતે એક કોડ બનાવે છે. જો કે, આ ડાયરેક્શન્સ ૧૯૯૮ અને આઈટી એક્ટ અલગ-અલગ ક્ષેત્રોમાં કામ કરે છે. આ ડાયરેક્શન્સ ૧૯૯૮ ને કરપાત્ર આવકની ગણતરી સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી. આ ડાયરેક્શન્સ આઈટી એક્ટ હેઠળ "સ્વીકાર્ય કપાત" અથવા "તેમના બાકાત" ને રદ કરી શકતા નથી. આ ડાયરેક્શન્સ અને કંપનીઝ એક્ટ વચ્ચેની અસંગતતા માત્ર આવક માન્યતા અને નાણાકીય નિવેદનોની રજૂઆતના મામલામાં છે. એનબીએફ્સી દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી હિસાબી નીતિઓ કરપાત્ર આવક નક્કી કરી શકતી નથી. તે સારી રીતે સ્થપાયેલ છે કે કંપની દ્વારા અનુસરવામાં આવતી હિસાબી નીતિઓ બદલી શકાય છે સિવાય કે એઓ એ નિષ્કર્ષ પર ન આવે કે આવા ફેરફારથી નફામાં ઘટાડો થશે. જો કે, અહીં એવો કેસ છે જ્યાં એઓ એ આરબીઆઈ એક્ટની કલમ ૪૫૬ ને ધ્યાનમાં રાખીને આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ ૧૯૯૮ નું પાલન કરવાનું રહેશે. તેથી, જ્યાં સુધી આવક માન્યતાનો

સંબંધ છે, વર્તમાન વિવાદમાં આઈટી એક્ટની કલમ ૧૪૫ ની કોઈ ભૂમિકા નથી.

૧૦. અમારી સમક્ષના કેસની હકીકતો તરફ વળીએ તો, આ કેસના આકારણીકર્તાઓ સહકારી બેંક છે અને તે વિવાદમાં નથી કે તે રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા પણ સંચાલિત થાય છે. તેથી, રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા જારી કરાયેલા પ્રુડેન્શિયલ ધોરણો અંગેના નિર્દેશો આકારણીકર્તાઓને તેટલા જ લાગુ પડે છે જેટલા તે કંપનીઝ એક્ટ હેઠળ નોંધાયેલી કંપનીઓને લાગુ પડે છે. માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે સધર્ન ટેકનોલોજીસ લિ. (સુપ્રા) માં જણાવ્યું છે કે, રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટની કલમ ૪૫૬ ની જોગવાઈ કંપનીઝ એક્ટ હેઠળ આવક માન્યતા સિદ્ધાંતની વિરુદ્ધ ઓવરરાઈડિંગ અસર ધરાવે છે. તેથી, આરબીઆઈ એક્ટની કલમ ૪૫૬ સહકારી બેંકો દ્વારા અનુસરવામાં આવતા આવક માન્યતા સિદ્ધાંત પર પણ ઓવરરાઈડિંગ અસર ધરાવશે. તેથી, આકારણી અધિકારીએ રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા ડાયરેક્શન્સ ૧૯૯૮ નું પાલન કરવું પડશે, જેવું કે માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે."

એસીઆઈટી વિરુદ્ધ સોલાપુર સિદ્ધેશ્વર સહકારી બેંક લિ. માં, સીઆઈટી વિરુદ્ધ શક્તિ ફાઇનાન્સ લિ. (સુપ્રા) ના કેસમાં મદ્રાસ હાઇકોર્ટના નિર્ણય પર પણ ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો હતો, જો કે, સીઆઈટી વિરુદ્ધ વેજીટેબલ પ્રોડક્ટ્સ લિ. (૧૯૭૩) ૮૮ આઈટીઆર ૧૯૨ (સુપ્રીમ કોર્ટ) ના સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને ટ્રિબ્યુનલ, દિલ્હી હાઇકોર્ટના નિર્ણયનું અનુસરણ કરવા તરફ વલણ ધરાવતી હતી જે આકારણીકર્તાની તરફેણમાં હતો.

૧૧. સંબંધિત પક્ષોના વિદ્વાન વકીલો દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી પ્રતિસ્પર્ધા દલીલોમાંથી, તે સ્પષ્ટ છે કે કોઈ વિવાદ નથી કે આરબીઆઈ માર્ગદર્શિકા આકારણીકર્તાને લાગુ પડે છે. આકારણીકર્તાનો કેસ છે કે આરબીઆઈ માર્ગદર્શિકાને ધ્યાનમાં રાખીને, તે ઉપસ્થિત થવાના આધાર પર વ્યાજ વસૂલ કરી શકતો નથી અને વાસ્તવિક આવકના સિદ્ધાંતનું પાલન કરીને, એનપીએ પર ઉપસ્થિત થયેલા વ્યાજ જેવી કોઈપણ કાલ્પનિક આવકની કરપાત્રતા ઊભી થશે નહીં. એવું પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે અન્યથા પણ તારીખ ૦૯/૧૦/૧૯૮૪ ના સીબીડીટી પરિપત્ર ક્રમાંક ફાઇલ નં. ૨૦૧/૨૧/૮૪-આઈ.ટી.એ.-II ને ધ્યાનમાં રાખીને, જો ત્રણ વર્ષ સુધી પ્રાપ્ત ન થાય તો પણ સસ્પેન્સ અકાઉન્ટમાં જમા કરવામાં આવે તો ઉપસ્થિત થવાના આધાર પર વ્યાજ કરપાત્ર નથી.

૧૨. આ આમ, છતાં આકારણીકર્તા હિસાબની મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમનું પાલન કરે છે, આરબીઆઈ માર્ગદર્શિકા અનુસાર જેનું પાલન કરવા માટે આકારણીકર્તા બંધાયેલો છે, ચોક્કસ સંપત્તિઓને નોન-પરફોર્મિંગ એસેટ્સ તરીકે જાહેર કરવાની જરૂર હતી, તદનુસાર આવી સંપત્તિઓ સંબંધિત આવકને આકારણીકર્તા દ્વારા આવક તરીકે ગણવામાં આવી નથી. આ પૃષ્ઠભૂમિમાં રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાની માર્ગદર્શિકાને ધ્યાનમાં રાખીને, નોન-પરફોર્મિંગ એસેટ્સ પરનું વ્યાજ ઉપસ્થિત થવાના આધાર પર કરપાત્ર છે કે કેમ તે પ્રશ્ન ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે.

૧૩. વિવાદમાં રહેલા વિવાદને સ્પર્શતા વિવિધ પાસાઓના સંબંધમાં કાયદાની પક્ષોના વિદ્વાન વકીલો દ્વારા ભરોસો મૂકવામાં આવેલા ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાં વ્યાપકપણે ચર્ચા કરવામાં આવી છે. અગાઉના નિર્ણયો વાસ્તવિક આવકના સિદ્ધાંત અને એનબીએફસી અને બેંકિંગ કંપનીઓ વગેરેને સીબીડીટી પરિપત્રની લાગુ પડતી બાબતના પ્રશ્ન પર છે. જે નિર્ણય પર બંને વિદ્વાન વકીલોએ મજબૂત ભરોસો મૂક્યો છે તે સાઉથર્ન ટેકનોલોજીસ લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કેસમાં છે જેમાં ઈન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ ની જોગવાઈઓની વિરુદ્ધ આરબીઆઈ માર્ગદર્શિકાની લાગુ પડતી બાબત પર ચર્ચા કરવામાં આવી છે. ઉપર નોંધ્યા મુજબ દિલ્લી હાઈકોર્ટે વસિષ્ઠ ચાય વ્યાપાર લિ. (સુપ્રા) માં નિર્ણયના ફક્ત ૪૦ માં કરવામાં આવેલા અવલોકનો પર ભરોસો મૂકીને આકારણીકર્તાની તરફેણમાં

અર્થઘટન કર્યું છે, જ્યારે મદ્રાસ હાઇકોર્ટે શક્તિ ફાઇનાન્સ લિમિટેડ (સુપ્રા) માં આકારણીકર્તાની વિરુદ્ધ નિર્ણયનું અર્થઘટન કર્યું છે.

૧૪. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પર ધ્યાન આપતા પહેલા, વિવાદમાં રહેલા વિવાદના સંબંધમાં ઐતિહાસિક પૃષ્ઠભૂમિનો સંદર્ભ લેવો સુસંગત હોઈ શકે છે. એવું પ્રતીત થાય છે કે ઓગસ્ટ ૧૯૨૪ થી જ વસૂલ ન થઈ શકે તેવી લોન અને સ્ટીકી લોન વચ્ચેનો તફાવત સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ રેવન્યુ દ્વારા તેમજ બેંકો, નાણાકીય સંસ્થાઓ અને મની લેન્ડર્સના કેસમાં વિવિધ પરિપત્રોમાં રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા નિયમિતપણે હિસાબની મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમનું પાલન કરવા માટે ઓળખવામાં આવ્યો હતો અને સૂચનાઓ જારી કરવામાં આવી હતી કે આવી સ્ટીકી લોન પરના અવાસ્તવિક વ્યાજને 'પ્રોફિટ એન્ડ લસ અકાઉન્ટ' માં લઈ જઈને આવક તરીકે ગણવામાં ન આવે જેથી વિતરણ યોગ્ય નફાનો આંકડો ફૂલી ન જાય અને પ્રાધાન્યરૂપે તેને 'ઇન્ટરેસ્ટ સસ્પેન્સ અકાઉન્ટ' જેવા વિશેષ ખાતામાં જમા કરવામાં આવે અને જો બેંકો, નાણાકીય સંસ્થાઓ અને મની લેન્ડર્સ, જેઓ તેમના હિસાબો મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમ પર રાખતા હતા, તેઓ સસ્પેન્સ અકાઉન્ટ જાળવતા હતા જેમાં અવાસ્તવિક વ્યાજ દાખલ કરવામાં આવતું હતું, તો જો ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસર સંતુષ્ટ હોય કે લોન પરત થવાની ઓછી સંભાવના છે, તો તેને આકારણીકર્તાની કરપાત્ર આવકમાં સામેલ કરવામાં ન આવે. સ્ટેટ બેંક ઓફ ટ્રાવેલકોરના કેસ (સુપ્રા) માં આકારણીકર્તા સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાની સહાયક કંપની છે, તે ઉપસ્થિત થવાના આધાર પર એન્ટ્રીઓ

કરીને મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમ પર હિસાબો જાળવતી હતી. આકારણીકર્તાએ કેલેન્ડર વર્ષને તેના પાછલા વર્ષ તરીકે અપનાવ્યું હતું અને કેલેન્ડર વર્ષ ૧૯૬૪, ૧૯૬૫ અને ૧૯૬૬ એ અનુક્રમે આકારણી વર્ષ ૧૯૬૫-૬૬, ૧૯૬૬-૬૭ અને ૧૯૬૭-૬૮ માટે સંબંધિત પાછલા વર્ષો હતા જેનાથી પ્રશ્ન સંબંધિત હતો. તેના બેંકિંગ વ્યવસાય દરમિયાન આકારણીકર્તાએ શંકાસ્પદ વસૂલાત ગણાતી એડવાન્સિસ પર વ્યાજ વસૂલ કર્યું જેને અન્યથા સ્ટીકી એડવાન્સિસ કહેવાય છે અને સંબંધિત પક્ષોને ડેબિટ કરીને પરંતુ તેને તેના "પ્રોફિટ એન્ડ લસ અકાઉન્ટ" માં લઈ જવાને બદલે 'ઇન્ટરેસ્ટ સસ્પેન્સ અકાઉન્ટ' નામના અલગ ખાતામાં જમા કર્યું કારણ કે આ સ્ટીકી એડવાન્સિસની મુખ્ય રકમો પોતે જ ખરાબ કે વસૂલ ન થઈ શકે તેવી બની ન હતી પરંતુ વસૂલાત માટે અત્યંત શંકાસ્પદ બની ગઈ હતી. જો કે, તેના રિટર્નમાં આકારણીકર્તાએ આવા વ્યાજને અલગથી જાહેર કર્યું અને દાવો કર્યો કે તે સંબંધિત વર્ષો માટે આવક તરીકે તેના હાથમાં કરપાત્ર નથી. આકારણીકર્તાની દલીલ તમામ સ્તરે મુખ્યત્વે બે આધારો પર નકારી કાઢવામાં આવી હતી (એ) કેમ કે સ્વીકાર્યપણે આકારણીકર્તા હિસાબની મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમનું પાલન કરી રહ્યો હતો તેથી આપું વ્યાજ દરેક હિસાબી વર્ષના અંતે તેને ઉપસ્થિત થયું હતું અને (બી) આકારણીકર્તાએ પોતે જ સંબંધિત પક્ષોના ખાતામાં ડેબિટ એન્ટ્રીઓ કરીને વ્યાજ વસૂલ કરીને આવા વ્યાજનું ઉપસ્થિત થવું દર્શાવ્યું હતું. સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું કે આવકની વાસ્તવિકતા અને પરિસ્થિતિની વાસ્તવિકતા એ સંબંધિત પરિબલો છે જે આવકના ઉપસ્થિત થવા માટે જાય છે પરંતુ એકવાર ઉપસ્થિત થવું થાય છે અને આવક ઉપસ્થિત થાય છે, ત્યારે તેને

વાસ્તવિક આવકના કોઈપણ સિદ્ધાંત દ્વારા પરાજિત કરી શકાતી નથી. અદાલતે અવલોકન કર્યું કે વર્તમાન જેવા પ્રશ્ન સાથે, સામાન્ય કલીચીઝથી દૂર રહેવા કરતાં સ્પષ્ટતા અને સુસંગતતા સાથે કાયદાના મૂળભૂત મૂળભૂત સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવું વધુ સારું છે. વાસ્તવિક આવકનો સિદ્ધાંત ચોક્કસપણે સારી રીતે સ્વીકૃત છે અને યોગ્ય કેસોમાં લાગુ કરવો આવશ્યક છે પરંતુ સાવચેતી સાથે અને વિકાસ પામેલા ઇન્કમ-ટેક્સના કાયદાના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોને પરાજિત કરવા માટે સહાય માટે બોલાવવો જોઈએ નહીં.

૧૫. યુસીઓ બેંક, કલકત્તા વિરુદ્ધ સીઆઈટી (સુપ્રા) માં સુપ્રીમ કોર્ટે એ ધ્યાનમાં લેવા માટે બોલાવવામાં આવ્યું હતું કે શું એવી લોન પરનું વ્યાજ જેની વસૂલાત શંકાસ્પદ છે અને જે આકારણીકર્તા-બેંક દ્વારા છેલ્લા ત્રણ વર્ષથી વસૂલ કરવામાં આવ્યું નથી પરંતુ સસ્પેન્સ અકાઉન્ટમાં રાખવામાં આવ્યું છે, તેને આકારણી વર્ષ ૧૯૮૧-૮૨ માટે આકારણીકર્તાની આવકમાં સામેલ કરી શકાય છે કે નહીં. અદાલતે અવલોકન કર્યું કે:

"૫. આકારણીકર્તા બેંક દ્વારા અનુસરવામાં આવતી હિસાબની પદ્ધતિ હિસાબની મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમ છે. જો કે, આકારણીકર્તા શંકાસ્પદ લોનને લગતા વ્યાજના માર્ગ દ્વારા આવકને તે વર્ષમાં વાસ્તવિક આવક તરીકે ગણતો નથી જેમાં તે ઉપસ્થિત થાય છે,

પરંતુ જ્યારે તે વસૂલ થાય છે ત્યારે જ ગણે છે. આમ આકારણીકર્તા બેંક દ્વારા હિસાબની મિશ્ર પદ્ધતિ અનુસરવામાં આવે છે. આકારણીકર્તા દ્વારા અપનાવાયેલી હિસાબની આ પદ્ધતિ હિસાબી પ્રથા અનુસાર છે.

XXXX"

"૬. તેથી, આકારણીકર્તાની હિસાબની પદ્ધતિ, શંકાસ્પદ દેવાને (વ્યાજ પર) ઇન્ટરેસ્ટ સસ્પેન્સ અકાઉન્ટમાં ટ્રાન્સફર કરે છે અને જ્યાં સુધી વાસ્તવિક રીતે પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી તેને નફા તરીકે ગણતી નથી, તે હિસાબી પ્રથા અનુસાર છે."

૭. ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ ની કલમ ૧૪૫ હેઠળ "વ્યવસાય અથવા વ્યવસાયના નફા અને લાભ અથવા અન્ય સ્ત્રોતોમાંથી આવક" શીર્ષક હેઠળ ચાર્જ યોગ્ય આવકની ગણતરી આકારણીકર્તા દ્વારા નિયમિતપણે ઉપયોગમાં લેવાતી હિસાબની પદ્ધતિ અનુસાર કરવામાં આવશે; શરત એ છે કે એવા કેસમાં જ્યાં હિસાબો સાચા અને પૂર્ણ હોય પરંતુ ઉપયોગમાં લેવાતી પદ્ધતિ એવી હોય કે ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસરના મતે તેમાંથી આવક યોગ્ય રીતે કાઢી શકાતી નથી, ગણતરી એવી રીતે અને તેવા આધાર પર

કરવામાં આવશે જે ઇન્કમ ટેક્સ ઓફિસર નક્કી કરી શકે. વર્તમાન કેસમાં ઉપયોગમાં લેવાતી પદ્ધતિ સંપૂર્ણપણે આવકના યોગ્ય નિર્ધારણ માટે છે."

૧૦. જે વ્યાજ કમાવવામાં આવ્યું છે, જેને "સ્ટીકી" લોન તરીકે ઓળખવામાં આવે છે, તે વાસ્તવિક વસૂલાત સુધી આવક તરીકે ગણી શકાય કે નહીં, તે એક પ્રશ્ન છે જે દેશના વિવિધ ભાગોમાં અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતા કેટલાક ઇન્કમ ટેક્સ અધિકારીઓ સમક્ષ ઊભો થઈ શકે છે. હિસાબી પ્રથા હેઠળ, વ્યાજ જે સસ્પેન્સ અકાઉન્ટમાં ટ્રાન્સફર કરવામાં આવે છે અને કંપનીના પ્રોફિટ એન્ડ લસ અકાઉન્ટમાં લાવવામાં આવતું નથી તેને આવક તરીકે ગણવામાં આવતું નથી. આપવામાં આવેલા કેસમાં વ્યાજનું આવું "ઉપસ્થિત થવું" શંકાસ્પદ છે કે નહીં, તે પણ સમસ્યારૂપ હોઈ શકે છે. તેથી, જો બોર્ડે શંકાસ્પદ દેવું શું છે તે નક્કી કરવા માટે સામાન્ય કસોટી નાખવાનું જરૂરી માન્યું હોય, અને નિર્દેશ આપ્યો હોય કે તમામ ઇન્કમ ટેક્સ અધિકારીઓએ આવી રકમોને વસૂલ ન થાય ત્યાં સુધી આકારણીકર્તાની આવકનો ભાગ ન હોય તે રીતે ગણવી જોઈએ, તો કલમ ૧૧૯ હેઠળ બોર્ડની સત્તાઓથી આગળ વધવા તરીકે આ પરિપત્ર દ્વારા આ નિર્દેશ ગણી શકાતો નથી. કલમ ૧૧૯ હેઠળ આવો પરિપત્ર બંધનકર્તા છે. તેથી,

૦૯/૧૦/૧૯૮૪ નો પરિપત્ર વ્યાજનો દાવો વસૂલ થવાની અસંભવિત શંકાસ્પદ દાવો તરીકે ગણી શકાય કે નહીં તે ઓળખવા માટે કસોટી પૂરી પાડે છે. ઉપરોક્ત પરિપત્ર દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલ કસોટી એ જોવાની છે કે ત્રણ વર્ષના અંતે, વ્યાજની રકમ વાસ્તવિક રીતે બેંક દ્વારા વસૂલ કરવામાં આવી છે કે નહીં. જો તે ત્રણ વર્ષના સમયગાળા માટે વસૂલ કરવામાં ન આવે, તો ચોથા વર્ષથી આગળ વ્યાજના દાવાને શંકાસ્પદ દાવો તરીકે ગણવો પડશે જે વાસ્તવિક રીતે વસૂલ ન થાય ત્યાં સુધી આકારણીકર્તાની આવકમાં સામેલ કરવાની જરૂર નથી.

૧૪. જો કે, આ અદાલતના બે નિર્ણયો છે જેના પર વર્તમાન કેસમાં સામાવાળા ઓ દ્વારા મજબૂત ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો છે. પ્રથમ નિર્ણય સ્ટેટ બેંક ઓફ ટ્રાવેલરોર વિરુદ્ધ સીઆઈટી ૧ માં બહુમતીનો ચુકાદો છે જે આ અદાલતના ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેંચ દ્વારા બે થી એકની બહુમતીથી નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો. આ ચુકાદો સીધી રીતે "સ્ટીકી એડવાન્સિસ" પરના વ્યાજ સાથે વ્યવહાર કરે છે જે ગ્રાહકને ડેબિટ કરવામાં આવ્યા હતા પરંતુ બેંકિંગ કંપની દ્વારા ઇન્ટરેસ્ટ સસ્પેન્સ અકાઉન્ટમાં લઈ જવામાં આવ્યા હતા. બહુમતીના ચુકાદામાં ૦૬/૧૦/૧૯૫૨ ના પરિપત્ર અને ૨૦/૦૬/૧૯૭૮ ના બીજા પરિપત્ર દ્વારા તેના પાછા

ખેંચવાનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે. બહુમતી એ ધારણા પર આગળ વધી હોય તેવું લાગે છે કે ૨૦/૦૬/૧૯૭૮ ના બીજા પરિપત્ર દ્વારા સેન્ટ્રલ બોર્ડે નિર્દેશ આપ્યો હતો કે "સ્ટીકી" એડવાન્સિસ પર સસ્પેન્સ અકાઉન્ટમાં વ્યાજ આકારણીકર્તાની કરપાત્ર આવકમાં સામેલ થવું જોઈએ અને આ તમામ પેનિંગ કેસો આ સૂચનાઓને ધ્યાનમાં રાખીને નિકાલ કરવા જોઈએ. ૦૯/૧૦/૧૯૮૪ નો ત્યારબાદનો પરિપત્ર જેના દ્વારા, આકારણી વર્ષ ૧૯૭૯-૮૦ થી બેંકિંગ કંપનીઓને ૦૯/૧૦/૧૯૮૪ ના પરિપત્રનો લાભ આપવામાં આવ્યો હતો, તે અદાલત સમક્ષ દર્શાવવામાં આવ્યો ન હતો. અદાલત સમક્ષ જે રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું તે એ હતું કે, જોકે આવા વ્યાજને અડધા સદીથી વધુ સમય માટે મુક્તિ આપવામાં આવી હતી, તેથી પ્રથાએ પોતાને કાયદામાં રૂપાંતરિત કરી લીધી હતી અને આ સ્થિતિથી વિચલિત થવું જોઈએ નહીં. આ દલીલને નકારતા, અદાલતે જણાવ્યું હતું કે કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં કરપાત્રતાના પ્રશ્નમાં વાસ્તવિક આવકનો સિદ્ધાંત કઈ હદ સુધી પ્રવેશે છે, અને વાસ્તવિક આવકનો સિદ્ધાંત આવકના ઉપસ્થિત થવા સાથે કઈ હદ સુધી અને કેટલી માત્રામાં ભળવો જોઈએ, તે "એક્ટની જોગવાઈઓ, માન્યતા પ્રાપ્ત અને અનુસરવામાં આવેલા હિસાબના સિદ્ધાંતો અને શક્યતા" ના પ્રકાશમાં નક્કી કરવું પડશે. અદાલતે જણાવ્યું હતું કે અગાઉના

પરિપત્રો એક્ટની જોગવાઈઓને બદલી શકતા નથી કારણ કે તેઓ પ્રકૃતિમાં કાર્યકારી હતા. આ છૂટછાટોની પ્રકૃતિમાં હતા જે હંમેશાં સંભાવનાત્મક રીતે પાછા ખેંચી શકાતા હતા. અદાલતે એમ પણ અવલોકન કર્યું કે પરિપત્રો એક્ટમાંથી ઘટાડો કરી શકતા નથી. નવનીત લાલ સી. ઝવેરી વિરુદ્ધ કે.કે. સેન, (૧૯૬૫) ૫૬ આઈટીઆર ૧૯૮ માં આ અદાલતની કોન્સ્ટીટ્યુશન બેંચનો નિર્ણય અથવા કે.પી. વર્ગીસ વિરુદ્ધ આઈટીઓ, (૧૯૮૧) ૪ એસસીસી ૧૭૨ માં ત્યારબાદનો નિર્ણય પણ અદાલત સમક્ષ દર્શાવવામાં આવ્યો હોય તેવું લાગતું નથી. જોકે ૦૯/૧૦/૧૯૮૪ નો પછીનો પરિપત્ર અદાલત સમક્ષ દર્શાવવામાં આવ્યો ન હતો, તેથી અદાલતે સ્વાભાવિક રીતે જ આ ધારણા પર કાર્યવાહી કરી કે અગાઉના પરિપત્ર હેઠળ આપવામાં આવેલ લાભ આકારણીકર્તા માટે હવે ઉપલબ્ધ ન હતો અને એક્ટની જોગવાઈઓ પર વિજય મેળવવાના હેતુથી તે પરિપત્રોનો આશરો લઈ શકાતો નથી. રસપ્રદ વાત એ છે કે, બીજા ન્યાયાધીશના સહમત ચુકાદાએ આ પ્રશ્ન સાથે બિલકુલ વ્યવહાર કર્યો નથી પરંતુ કાયદાની અન્ય જોગવાઈઓના આધારે મામલો નક્કી કર્યો છે.

૧૫. ઈન્કમ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૧૧૯ હેઠળના ઉપરોક્ત પરિપત્રો અદાલત સમક્ષ સાચા પરિપક્ષમાં મૂકવામાં આવ્યા ન હતા કારણ

કે આકારણીકર્તાઓને ચોક્કસ લાભો ચાલુ રાખતા પછીના પરિપત્રની અવગણના કરવામાં આવી હતી અને પાછા ખેંચાયેલા પરિપત્રને કાયદાની વિરુદ્ધ તરીકે જોવામાં આવ્યો હતો. જો કે, આવા પરિપત્રો કાયદાની કોઈપણ જોગવાઈનો વિરોધ કરવા અથવા રદ કરવા માટે નથી. તેઓ કાયદાના યોગ્ય વહીવટની ખાતરી કરવા માટે છે, તેઓ આકારણીકર્તાને લાભ આપવા અને પ્રશ્નમાં રહેલી જોગવાઈને ફાયદાકારક અર્થઘટન લાગુ કરીને અમુક પરિસ્થિતિઓમાં કાયદાની ચોક્કસ જોગવાઈના એપ્લિકેશનની કઠોરતાને હળવી કરવા માટે બનાવવામાં આવ્યા છે જેથી વર્તમાન કેસમાં રાજકોષીય જોગવાઈનું એપ્લિકેશન, આવકના સિદ્ધાંત સાથે અને ખાસ કરીને, નોશનલ આવક તેમજ હિસાબી પ્રથા હેઠળ આવી નોશનલ આવકની સારવાર સાથે સુસંગત હોય.

૧૬. સ્ટેટ બેંક ઓફ ટ્રાવેલરોર વિરુદ્ધ સીઆઈટી માં બહુમતીનો ચુકાદો એવું પ્રસ્થાપિત કરતો તરીકે જોઈ શકાતો નથી કે એક્ટની યોગ્ય કામગીરી માટે અને અમુક પરિસ્થિતિઓમાં આકારણીકર્તાના ફાયદા માટે કાયદાના અતિ શાબ્દિક અર્થઘટનની કઠોરતાને હળવી કરવા માટે ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૧૧૮ હેઠળ યોગ્ય રીતે બહાર પાડવામાં આવેલ પરિપત્ર વિભાગીય સત્તાવાળાઓ પર બંધનકર્તા રહેશે નહીં. આ બાબત પાંચ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠ

દ્વારા નવનીતલાલ સી. જાવેરી વિ. કે. કે. સેનના કેસમાં નિર્ધારિત કાનૂની સિદ્ધાંતની વિરુદ્ધ થશે.

૧૭. જારી કરાયેલા પરિપત્ર અને ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૧૪૫ વચ્ચે અમને કોઈ અસંગતતા કે વિરોધાભાસ જણાતો નથી. વાસ્તવમાં, પરિપત્ર તે રીત સ્પષ્ટ કરે છે જેની હેઠળ લોન આપનાર દ્વારા અનુસરવામાં આવતી હિસાબી પ્રથા હેઠળ આ રકમની સારવાર કરવાની છે. તેથી, પરિપત્રને ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૧૪૫ ની વિરુદ્ધ અથવા કોઈપણ સ્વરૂપમાં ગેરકાયદેસર ગણી શકાતો નથી. તે ચોક્કસ પરિસ્થિતિમાં તમામ ઇન્કમ ટેક્સ સત્તાવાળાઓ દ્વારા કાયદાના સમાન વહીવટ માટે છે અને તેથી, ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૧૧૯ હેઠળ માન્ય રીતે જારી કરવામાં આવ્યો છે. જેમ કે, પરિપત્ર વિભાગ પર બાધ્યકારી રહેશે."

૧૬. મર્કેન્ટાઈલ બેંક લિ. વિરુદ્ધ સીઆઈટી (સુપ્રા) માં સુપ્રીમ કોર્ટે, સુપ્રીમ કોર્ટેના ઉપરોક્ત બે નિર્ણયોની ચર્ચા કર્યા પછી આ મુજબ ઠરાવ્યું:

"૬. જો કે સ્ટેટ બેંક ઓફ ટ્રાવેલકોર વિરુદ્ધ સીઆઈટી માં કેરળ હાઈકોર્ટના વિરુદ્ધના નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને જૂન ૧૯૭૮ માં

૧૯૫૨ નો પરિપત્ર પાછો ખેંચવામાં આવ્યો હતો, છતાં સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ડાયરેક્ટ ટેક્સીસ દ્વારા તારીખ ૦૯/૧૦/૧૯૮૪ ના અન્ય પરિપત્ર દ્વારા સિદ્ધાંતને ફરીથી દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. ૧૯૮૪ ના પરિપત્રએ સ્પષ્ટ કર્યું કે આકારણી વર્ષ ૧૯૭૮-૭૯ સુધી સસ્પેન્સ અકાઉન્ટમાં જમા કરાયેલા શંકાસ્પદ દેવા પરના વ્યાજની કરપાત્રતા બોર્ડના અગાઉના તારીખ ૦૬/૧૦/૧૯૫૨ ના પરિપત્રના પ્રકાશમાં નક્કી કરવામાં આવશે કારણ કે ઉપરોક્ત પરિપત્ર માત્ર જૂન ૧૯૭૮ માં પાછો ખેંચવામાં આવ્યો હતો. ૧૯૭૯-૮૦ થી ૧૯૮૪ ના પરિપત્ર હેઠળ નિર્ધારિત નવી પ્રક્રિયા લાગુ થશે. નિર્ધારિત પ્રક્રિયા આપણા હેતુઓ માટે સંબંધિત નથી. પરંતુ તે સ્પષ્ટ છે કે ૧૯૭૮ માં જારી કરાયેલ પરિપત્ર અસરકારક રીતે બાજુ પર મૂકવામાં આવ્યો હતો અને બિનઅસરકારક રેન્ડર કરવામાં આવ્યો હતો. ૨૦

૭. યુસીઓ બેંક કેસમાં અદાલતનું એવું મંતવ્ય હતું કે ૦૬/૧૦/૧૯૫૨ અને ૦૯/૧૦/૧૯૮૪ ના આ પરિપત્રો એક્ટની કલમ ૧૧૯(૧) હેઠળ સત્તાવાળાઓ પર બંધનકર્તા હતા. અદાલતનું એ પણ મંતવ્ય હતું કે સ્ટેટ બેંક ઓફ ટ્રાવેલરોર માં ન્યાયાધીશોને ૧૯૮૪ ના પરિપત્રની ચકાસણી કરવાની તક મળી ન હતી અને તેઓએ આ ધારણા પર કાર્યવાહી કરી હતી કે ૧૯૭૮

નો પરિપત્ર અમલમાં હતો. અદાલતે સ્ટેટ બેંક ઓફ ટ્રાવેલરો માં બહુમતી દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલા નિષ્કર્ષ સાથે સહમતિ દર્શાવી ન હતી અને જણાવ્યું હતું: "સીબીડીટીના સંબંધિત પરિપત્રોની અવગણના કરી શકાતી નથી. પ્રશ્ન એ નથી કે કોઈ પરિપત્ર એક્ટની જોગવાઈઓને ઓવરરાઈડ કરી શકે છે કે તેમાં ઘટાડો કરી શકે છે; પ્રશ્ન એ છે કે શું પરિપત્ર ચોક્કસ નિર્ધારિત સંજોગોમાં આકારણીકર્તાના ફાયદા માટે ચોક્કસ કલમની કઠોરતાને હળવી કરવાનો પ્રયાસ કરે છે. જ્યાં સુધી આવો પરિપત્ર અમલમાં છે તે ઈન્કમ ટેક્સ એક્ટના સમાન અને યોગ્ય વહીવટ અને એપ્લિકેશનની ખાતરી કરવા માટે કલમ ૧૧૮ ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને વિભાગીય સત્તાવાળાઓ પર બંધનકર્તા રહેશે."

૮. તેથી, આ અપીલમાં પ્રશ્નમાં રહેલું આકારણી વર્ષ ૧૯૫૨ ના પરિપત્ર અનુસાર વિભાગ દ્વારા સંચાલિત થવું જોઈતું હતું જેના હેઠળ શંકાસ્પદ લોન પરના વ્યાજને કર લાદવા માટે લાવી શકાતું નથી.

૯. પ્રથમ પ્રશ્ન પર હાઈકોર્ટનો નિર્ણય, સ્ટેટ બેંક ઓફ ટ્રાવેલરો ના નિર્ણય પર આધારિત હોવાથી, આ અદાલતના ચુસીઓ બેંક

વિરુદ્ધ સીઆઈટી ના ત્યારબાદના ચુકાદાને ધ્યાનમાં રાખીને ખોટો
હોવાનું ઠરાવવું આવશ્યક છે."

૧૭. સાઉથર્ન ટેકનોલોજીસ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સીઆઈટી (સુપ્રા) માં, સુપ્રીમ કોર્ટ એવા કેસની ચર્ચા કરી રહી હતી જ્યાં સંપત્તિઓનું શંકાસ્પદ, સબ-સ્ટાન્ડર્ડ અને નુકસાનમાં વર્ગીકરણ વિવાદમાં ન હતું. અપીલકર્તાનું નાણાકીય વર્ષ જુલાઈથી જૂન હતું અને પીએન્ડએલ અકાઉન્ટ અને બેલેન્સ શીટ ૩૦ જૂનના રોજ તૈયાર કરવામાં આવ્યા હતા. પીએન્ડએલ અકાઉન્ટ અને બેલેન્સ શીટ કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ હેઠળ શેરધારકો, રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા (આરબીઆઈ) અને રજિસ્ટ્રાર ઓફ કંપનીઝ (આરઓસી) માટે હતા. જો કે, આઈટી એક્ટ માટે, ૩૧ માર્ચે પૂરા થતા વર્ષ માટે એક અલગ પીએન્ડએલ અકાઉન્ટ બનાવવામાં આવ્યું હતું અને તે તારીખની બેલેન્સ શીટ તૈયાર કરવામાં આવી હતી અને આઈટી એક્ટ હેઠળ કુલ આવકની ગણતરી માટે આકારણી અધિકારી સમક્ષ સબમિટ કરવામાં આવી હતી, જે આરબીઆઈ અથવા આરઓસીના ઉપયોગ માટે ન હતી. ૩૧/૦૩/૧૯૯૮ ના રોજ પૂરા થતા હિસાબી વર્ષ માટે, આકારણીકર્તાએ પીએન્ડએલ અકાઉન્ટમાં એનપીએ સામે જોગવાઈ તરીકે રૂ. ૮૧,૬૮,૫૧૬ ને ત્રણ ગણતરીઓ પર ડેબિટ કર્યા એટલે કે રૂ. ૫૭,૩૮,૯૮૦ નો હાયર-પર્યેસ, રૂ. ૧૨,૭૯,૫૦૦ નું બિલ ડિસ્કાઉન્ટિંગ અને રૂ. ૩૧,૮૪,૭૦૧ ની લોન અને એડવાન્સિસ, કુલ મળીને રૂ. ૧,૦૨,૦૩,૧૨૧ જેમાંથી આકારણી અધિકારીએ હાયર-પર્યેસ ફાઇનાન્સ ચાર્જના કારણે રૂ. ૨૦,૩૪,૬૦૫ ની કપાત મંજૂર કરી

હતી અને એનપીએ માટે રૂ. ૮૧,૬૮,૫૧૬ ની બેલેન્સ જોગવાઈ છોડી દીધી હતી. આકારણી અધિકારી સમક્ષ, આકારણીકર્તાએ આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ ની શરતો મુજબ એનપીએ માટેની જોગવાઈ હોવાના કારણે કલમ ૩૬(૧)(vii) હેઠળ રૂ. ૮૧,૬૮,૫૧૬ ના સંદર્ભમાં કપાતનો દાવો કર્યો હતો કારણ કે આકારણીકર્તાએ નફા ઘટાડીને પીએન્ડએલ અકાઉન્ટમાં ઉપરોક્ત રકમ ડેબિટ કરવી પડી હતી [આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સના પેરા ૯(૪) ની શરતો મુજબ], તેને રાઈટ-ઓફ તરીકે દલીલ કરી હતી. વિકલ્પ તરીકે, આકારણીકર્તાએ રજૂઆત કરી કે આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ ના પરિણામે તેની સંપત્તિના મૂલ્યમાં ઘટાડો થયો છે જેના માટે આકારણીકર્તા કલમ ૩૭ હેઠળ વ્યાપારી નુકસાન તરીકે કપાત માટે હકદાર હતો. આનાથી બાબતો અપીલ(ઓ) માં ગઈ. વિજ્ઞેશદાસ એચ. ધનજીભાઈ બરદાનવાળા વિરુદ્ધ સીઆઈટી, (૧૯૮૧) ૧૩૦ આઈટીઆર ૯૫ (ગુજરાત) ના ગુજરાત હાઈકોર્ટના ચુકાદાને અનુસરીને, આઈટીએટીએ ઠરાવ્યું કે જોકે આકારણીકર્તાએ રૂ. ૮૧,૬૮,૫૧૬ ની ઉપરોક્ત રકમ પીએન્ડએલ અકાઉન્ટમાં ડેબિટ કરી હતી તેથી તે કલમ ૩૬(૧) (vii) હેઠળ રાઈટ-ઓફ તરીકે કપાતનો દાવો કરવા માટે હકદાર હતો જે ટ્રિબ્યુનલ હાઈકોર્ટ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યો ન હતો, તેથી, એનબીએફસી દ્વારા સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ સિવિલ અપીલ(ઓ) દાખલ કરવામાં આવી.

આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ ના ફરરા નં ૯નું વિશ્લેષણ

૩૪. પેરા ૯ મારફ્તે, આરબીઆઈએ આદેશ આપ્યો છે કે દરેક એનબીએફ્સીએ તેમની બેલેન્સ શીટમાં આવકમાંથી અથવા સંપત્તિના મૂલ્યમાંથી નેટ કર્યા વિના જોગવાઈ જાહેર કરવી પડશે અને તે જોગવાઈ એકાઉન્ટ્સના અલગ હેડ હેઠળ સ્પષ્ટપણે દર્શાવવામાં આવશે જેમ કે: (i) ખરાબ અને શંકાસ્પદ દેવા માટેની જોગવાઈઓ, અને (ii) બેલેન્સ શીટમાં રોકાણમાં અવમૂલ્યન માટેની જોગવાઈઓ "ચાલુ દેવા અને જોગવાઈઓ" હેઠળ અને તે દરેક વર્ષ માટેની જોગવાઈ પીએન્ડએલ અકાઉન્ટમાં ડેબિટ કરવામાં આવશે જેથી કંપનીના નાણાકીય હિસાબોમાં "ચોખ્ખા નફા" નો સાચો અને સચોટ આંકડો પ્રતિબિંબિત થાય. આવા ખુલાસાની અસર એનપીએ તરીકે વર્ગીકૃત સંપત્તિઓ પર સંભવિત નુકસાન સામે જોગવાઈ દર્શાવીને ચાલુ દેવાને વધારવાની છે. એનપીએ એ એનબીએફ્સીના ચોપડામાં સંપત્તિ- "દેવાદારો/લોન અને એડવાન્સિસ" રહે છે. જોગવાઈ બનાવવા માટેનો એકમાત્ર માપદંડ આરબીઆઈ ધોરણો હેઠળ લોનની શરતોમાં ડિફોલ્ટ છે, જોગવાઈ એ સમયની રેખાઓ પર ગાણિતિક ગણતરી છે. આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ માં ઉદ્દેખિત સમગ્ર કવાયત ફક્ત એનબીએફ્સીની બેલેન્સ શીટમાં એનપીએ જોગવાઈઓની રજૂઆતના સંદર્ભમાં છે અને તેને કરપાત્ર આવકની ગણતરી અથવા હિસાબી ખ્યાલો સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી.

૩૫. તે નોંધવું મહત્વપૂર્ણ છે કે પીએન્ડએલ અકાઉન્ટમાં દર્શાવવામાં આવેલો ચોખ્ખો નફો એ એનબીએફસી માટે થાપણો સ્વીકારવા અને લાભાંશ જાહેર કરવાનો આધાર છે. નફો જેટલો ઊંચો, એનઓએફ એટલો ઊંચો અને એનબીએફસીમાં થાપણો બનાવતી જનતામાં વધારો એટલો ઊંચો. તેથી, એનબીએફસીનો હેતુ ખુલાસો અને જોગવાઈ છે. એનબીએફસીએ એનપીએ સામેની જોગવાઈ બાદ કર્યા પછી આરબીઆઈ દ્વારા વિકસિત "આવક" ના ખ્યાલને સ્વીકારવો પડશે, જો કે, ઉપર જણાવ્યા મુજબ, આવી સારવાર રજૂઆત/ખુલાસા સુધી મર્યાદિત છે અને આઈટી એક્ટ હેઠળ કરપાત્ર આવકની ગણતરી સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી.

કલમ ૩૬(૧)(vii) ના સંદર્ભમાં ૧/૪/૧૯૮૯ થી ફાઈનાન્સ એક્ટ (નં. ૨) ૨૦૦૧ નો વ્યાપ

૩૬. ૧/૪/૧૯૮૯ પહેલાં, કાયદો, જે તે સમયે હતો, તે દ્રષ્ટિકોણ ધરાવતો હતો કે એવા કેસોમાં પણ જેમાં આકારણીકર્તા(ઓ) બેંક ડેટ્સ અને તેના પરના વ્યાજ માટે તેના હિસાબોમાં માત્ર જોગવાઈ કરે છે અને ભલે રકમ આકારણીકર્તાના પીએન્ડએલ અકાઉન્ટને ડેબિટ કરીને અને દેવાદારના ખાતામાં

રકમ જમા કરીને વાસ્તવિક રીતે રાઈટ-ઓફ કરવામાં આવતી નથી, તો પણ આકારણીકર્તા કલમ ૩૬(૧)(vii) હેઠળ કપાત માટે હકદાર હતો. (જુઓ સીઆઈટી વિરુદ્ધ જવાળા પ્રસાદ તિવારી, (૧૯૫૩) ૨૪ આઈટીઆર ૫૩૭ બોમ્બે અને વિઠ્ઠલદાસ એચ. ધનજીભાઈ બરદાનવાળા, ૧૯૮૧ (૧૩૦) આઈટીઆર ૯૫. કાયદાની આવી સ્થિતિ આકારણી વર્ષ ૧૯૮૮-૧૯૮૯ સુધી અને તેમાં સામેલ રાખીને પ્રચલિત હતી. જો કે, કલમ ૩૬(૧) (vii) માં નવા સ્પષ્ટીકરણના ઉમેરા દ્વારા (૧/૪/૧૯૮૯ થી), એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે કે આકારણીકર્તાના ખાતામાં અસંગ્રહિત તરીકે રાઈટ-ઓફ કરાયેલ કોઈપણ બેડ ડેટ્સમાં આકારણીકર્તાના હિસાબોમાં કરવામાં આવેલ ખરાબ અને શંકાસ્પદ દેવા માટેની કોઈપણ જોગવાઈનો સમાવેશ થશે નહીં. ઉપરોક્ત સુધારો સૂચવે છે કે ૧/૪/૧૯૮૯ પહેલાં, જોગવાઈને પણ રાઈટ-ઓફ તરીકે ગણી શકાતી હતી. જો કે, ૧/૪/૧૯૮૯ પછી, કલમ ૩૬(૧)(vii) ના ઉપરોક્ત સ્પષ્ટીકરણ દ્વારા સ્પષ્ટ દ્વિભાજન લાવવામાં આવે છે. પરિણામે, ૧/૪/૧૯૮૯ પછી, બેડ ડેટ્સ માટેની માત્ર જોગવાઈ કલમ ૩૬(૧)(vii) હેઠળ કપાત માટે હકદાર રહેશે નહીં.

૩૭. ઉપરોક્ત ઢિભાજનને સમજવા માટે, "કેવી રીતે રાઈટ-ઓફ કરવું" તે સમજવું આવશ્યક છે. જો આકારણીકર્તા પીએન્ડએલ અકાઉન્ટમાં શંકાસ્પદ દેવાની રકમ ડેબિટ કરે છે અને સુંઢી ડેબિટર્સ અકાઉન્ટ જેવા સંપત્તિ ખાતામાં જમા કરે છે, તો તે વાસ્તવિક દેવાના રાઈટ-ઓફની રચના કરશે. જો કે, જો આકારણીકર્તા પીએન્ડએલ અકાઉન્ટમાં "શંકાસ્પદ દેવા માટેની જોગવાઈ" ડેબિટ કરે છે અને બેલેન્સ શીટની જવાબદારી બાજુ પર "ચાલુ દેવા અને જોગવાઈઓ" માં અનુરૂપ જમા કરે છે, તો તે શંકાસ્પદ દેવા માટેની જોગવાઈની રચના કરશે. બાદના કેસમાં, આકારણીકર્તા ૧/૪/૧૯૮૯ પછી કપાત માટે હકદાર રહેશે નહીં.

૩૮. અમે ૩૧/૦૩/૨૦૦૩ ના રોજ પૂરા થતા વર્ષ માટે ફર્સ્ટ લીસિંગ કંપની ઓફ ઇન્ડિયા લિ. ના પીએન્ડએલ અકાઉન્ટની તપાસ કરી છે. પીએન્ડએલ અકાઉન્ટની શિડ્યુલ જેની તપાસ પર જે ઓપરેટિંગ ખર્ચનો સંદર્ભ આપે છે, અમને ખર્ચના બે અલગ હેડ મળે છે, એટલે કે, "નોન-પરફોર્મિંગ એસેટ્સ માટેની જોગવાઈ" અને "બેડ ડેટ્સ/એડવાન્સિસ રાઈટ-ઓફ". આકારણી અધિકારી સમક્ષ બંને વચ્ચેનો તફાવત સમજાવવાનું અપીલકર્તા(ઓ) પર છે. આઈટી એક્ટ હેઠળ બંનેમાંથી કઈ આઈટમ ખર્ચની રચના કરશે તે આઈટી એક્ટ અનુસાર નક્કી કરવાનું રહેશે. વર્તમાન કેસમાં,

આપણે આઈટી એક્ટ હેઠળ કરપાત્રતા અથવા હિસાબી સારવાર સાથે સંબંધિત નથી. આપણે મુખ્યત્વે ૧૯૯૮ ના ડાયરેક્શન્સ હેઠળ એનબીએફ્સી દ્વારા નાણાકીય નિવેદનોની રજૂઆત સાથે સંબંધિત છીએ. નોંધવાની બાબત એ છે કે આકારણીકર્તાના મતે પણ "બેડ ડેટ્સ/એડવાન્સિસ રાઈટ-ઓફ" એ "બેડ ડેટ્સ માટેની જોગવાઈ" ની સરખામણીમાં ખર્ચનો એક અલગ હેડ છે.

૩૯. એક વધુ પાસા પર પ્રકાશ પાડવાની જરૂર છે. એ સારું છે કે કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ના શિઝ્યુલ ૬ ના ભાગ ૧ હેઠળ કોઈ રકમને સૌપ્રથમ સુંદ્રી ડેબિટર્સ/લોનની યાદીમાં સામેલ કરી શકાય છે અને પછી "શંકાસ્પદ દેવા માટેની જોગવાઈ" તરીકે યાદીમાંથી બાદ કરી શકાય છે. જો કે, આ કંપનીઝ એક્ટ હેઠળ પણ શંકાસ્પદ દેવા માટેની જોગવાઈઓની રજૂઆતના મામલા છે અને તેને આઈટી એક્ટ હેઠળ કરપાત્રતા સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી.

૪૩. ઉપર જણાવ્યા મુજબ, કંપનીઝ એક્ટ એનબીએફ્સીને સંપત્તિના મૂલ્યમાં સંભવિત અવમૂલ્યન માટેની જોગવાઈ અથવા શંકાસ્પદ દેવા માટેની જોગવાઈને સંપત્તિ સામે સમાયોજિત કરવાની મંજૂરી આપે છે અને ખુલાસાની બાબત તરીકે માત્ર ચોખ્ખો

આંકડો બેલેન્સ શીટમાં દર્શાવવાની મંજૂરી છે. જો કે, ઉપરોક્ત આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ તમામ એનબીએફ્સીને બેલેન્સ શીટની જવાબદારી બાજુ પર એટલે કે "ચાલુ દેવા અને જોગવાઈઓ" ના હેડ હેઠળ ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ અલગથી દર્શાવવાનો આદેશ આપે છે. ઉપરોક્ત વિચલનનો હેતુ બેલેન્સ શીટના ચુકરને રોકાણના મૂલ્યમાં અવમૂલ્યનના જથ્થા અને ગુણવત્તા અંગેની વિગતો અને શંકાસ્પદ અને સબ-સ્ટાન્ડર્ડ સંપત્તિઓની વિગતોથી માહિતગાર કરવાનો છે. તેવી જ રીતે, ૧૯૯૮ ના ડાયરેક્શન્સ મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમ હેઠળ "આવક" ને ઓળખતા નથી અને આગ્રહ રાખે છે કે એનબીએફ્સીએ આવી આવકોના સંબંધમાં કેશ સિસ્ટમનું પાલન કરવું જોઈએ.

૪૪. આ બિંદુ પર નિષ્કર્ષ પર આવતા પહેલા, આપણે ભારપૂર્વક જણાવવાની જરૂર છે કે ૧૯૯૮ ના ડાયરેક્શન્સને આઈટી એક્ટ હેઠળ "આવક" ની હિસાબી સારવાર અથવા કરપાત્રતા સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી. આ બંને એટલે કે આઈટી એક્ટ અને ૧૯૯૮ ના ડાયરેક્શન્સ અલગ-અલગ ક્ષેત્રોમાં કામ કરે છે.

૪૫. ઉપર જણાવ્યા મુજબ, હિસાબની મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમ હેઠળ, વ્યાજ/હાયર ચાર્જ આવક સમય સાથે ઉપસ્થિત થાય છે. આવા કેસોમાં, વ્યાજ વસૂલવામાં આવે છે અને ઉધાર લેનારના ખાતામાં "આવક" તરીકે ડેબિટ કરવામાં આવે છે કારણ કે પ્રુઅલ સિસ્ટમ હેઠળ આવક ઓળખવામાં આવે છે. જો કે, ૧૯૯૮ ના ડાયરેક્શન્સ હેઠળ તે આ રીતે ઓળખવામાં આવતી નથી અને તેથી, ઉપરોક્ત ડાયરેક્શન્સ હેઠળ તેની રજૂઆતના મામલામાં, એક ઉમેરો થશે પરંતુ જરૂરી નથી કે આઈટી એક્ટ હેઠળ થાય. તે નોંધવું મહત્વપૂર્ણ છે કે સંગ્રહક્ષમતા એ ઉપસ્થિત થવાથી અલગ છે. તેથી, દરેક કેસમાં, આકારણીકર્તાએ સાબિત કરવું પડશે, જે રૂ. ૨૦,૩૪,૬૦૫ ની રમના સંબંધમાં આ કેસમાં બન્યું છે, કે આવકના સંગ્રહમાં અનિશ્ચિતતાને કારણે વ્યાજ ઓળખવામાં આવતું નથી અથવા ધ્યાનમાં લેવામાં આવતું નથી. આકારણી અધિકારી પર છે કે તે આઈટી એક્ટ હેઠળ આકારણીકર્તાના દાવાને સ્વીકારે અથવા ન સ્વીકારે જે કિસ્સામાં વાસ્તવિક આવકના સિદ્ધાંત હેઠળ પણ ઉમેરો થશે જે નીચે મુજબ સમજાવવામાં આવ્યો છે.

૪૭. આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ પહેલાં, એડવાન્સિસને એનપીએ/ખરાબ અને શંકાસ્પદ દેવા માટેની જોગવાઈઓ બાદ

કરીને દર્શાવવામાં આવતા હતા. તેઓ ચોખ્ખા આંકડા પર દર્શાવવામાં આવતા હતા (એડવાન્સિસ ઓછા એનપીએ માટેની જોગવાઈઓ) અને એનપીએ માટેની જોગવાઈની રકમ માત્ર હિસાબોની નોંધોમાં દર્શાવવામાં આવતી હતી. એનપીએ જોગવાઈની આવી રજૂઆત માટે ખુલાસાની જરૂર હતી. તેથી, આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ ના પેરા ૯(૧) માં શરત છે કે દરેક એનબીએફ્સીએ આવકમાંથી નેટ કર્યા વિના અથવા સંપત્તિના મૂલ્ય સામે એનપીએ માટેની જોગવાઈને તેમની બેલેન્સ શીટમાં અલગથી જાહેર કરવી પડશે. કે, એનપીએ માટેની જોગવાઈ "સુંઢી ડેબિટર્સ/એડવાન્સિસ" માંથી બાદબાકી તરીકે નહીં પરંતુ "ચાલુ દેવા અને જોગવાઈઓ" ના હેડ હેઠળ બેલેન્સ શીટની "જવાબદારી બાજુ" પર અલગથી દર્શાવવી જોઈએ. તેથી, આરબીઆઈએ ખુલાસાની બાબત તરીકે એક સ્થિતિ લીધી છે, જેની સાથે આપણે સહમત છીએ, કે જો કોઈ એનબીએફ્સી "સુંઢી ડેબિટર્સ/લોન અને એડવાન્સિસ" માંથી એનપીએ માટેની જોગવાઈ બાદ કરે છે, તો તે સંપત્તિના મૂલ્યમાંથી નેટ કરવા સમાન બનશે જે આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ ના પેરા ૯ ના ભંગની રચના કરશે. પરિણામે, એનપીએ જોગવાઈઓ ખુલાસાના ધોરણ તરીકે અને આઈટી એક્ટ હેઠળ હિસાબ અથવા આવકની ગણતરીના ધોરણ તરીકે નહીં પરંતુ બેલેન્સ શીટની "જવાબદારી

બાજુ" પર "ચાલુ દેવા અને જોગવાઈઓ" ના હેડ હેઠળ પ્રસ્તુત કરવી જોઈએ.

૪૮. આ તબક્કે, આપણે સ્પષ્ટ કરી શકીએ છીએ કે આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ નો સમગ્ર ભાર એનપીએફસીની બેલેન્સ શીટમાં એનપીએ જોગવાઈની રજૂઆત પર છે. રજૂઆત/ખુલાસો એ એનપીએ માટેની જોગવાઈની ગણતરી/કરપાત્રતા કરતાં અલગ છે. ૧૯૯૮ ના ડાયરેક્શન્સની શરતો મુજબ હિસાબો રજૂ કરવાની રીત દ્વારા આઈટી એક્ટ હેઠળ ખર્ચના સ્વરૂપને નિર્ણાયક રીતે નિર્ધારિત કરી શકાતું નથી. એવા કેસો છે જ્યાં હકીકતો પર અદાલતોએ એવો દ્રષ્ટિકોણ લીધો છે કે કહેવાતી જોગવાઈ વાસ્તવિકમાં રાઈટ-ઓફ છે. તેથી, આપણા મતે, આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮, કંપનીઝ એક્ટમાં પ્રદાન કર્યા મુજબ હિસાબી પ્રથાથી વિચલિત થવા છતાં, આઈટી એક્ટની જોગવાઈઓને ઓવરરાઈડ કરતા નથી.

૫૦. આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ ની શરતો મુજબ "એનપીએ માટેની જોગવાઈ" નું સ્વરૂપ શું છે તે પ્રશ્ન હજુ પણ બાકી છે. આપણા મતે, આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ ની

શરતો મુજબ એનપીએ માટેની જોગવાઈ એવા ખર્ચની રચના કરતી નથી જેના આધારે એનબીએફસી દ્વારા કલમ ૩૬(૧)(vii) હેઠળ કપાતનો દાવો કરી શકાય. એનપીએ માટેની જોગવાઈ એ ૧૯૯૮ ના ડાયરેક્શન્સ હેઠળ રજૂઆત માટેનો ખર્ચ છે અને તે અર્થમાં તે નોશનલ છે. આઈટી એક્ટ હેઠળ કપાતનો દાવો કરવા માટે, ઉપર જણાવ્યા મુજબ, કેસની હકીકતો (વ્યવહારના સ્વરૂપ સહિત) દ્વારા જવું પડશે.

૫૧. વ્યક્તિએ અન્ય પાસા ધ્યાનમાં રાખવું જ જોઈએ. એનપીએમાં ઘટાડો બે પ્રકારે થાય છે, એટલે કે, વસૂલાત દ્વારા અને રાઈટ-ઓફ દ્વારા. જો કે, એનપીએ માટેની જોગવાઈ કરીને, એનપીએમાં કોઈ ઘટાડો થશે નહીં. તેવી જ રીતે, રાઈટ-ઓફ પણ બે પ્રકારના હોય છે, એટલે કે, નિયમિત રાઈટ-ઓફ અને પ્રુડેન્શિયલ રાઈટ-ઓફ. (જુઓ શુક્લા, ગ્રેવાલ અને ગુપ્તા દ્વારા એડવાન્સ્ડ અકાઉન્ટ્સ, પ્રકરણ ૨૬, પૃષ્ઠ ૨૬.૫૦.) જો કોઈ આખ્યાલો ધ્યાનમાં રાખે છે, તો તે ખૂબ સ્પષ્ટ છે કે આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ માત્ર પ્રુડેન્શિયલ ધોરણો છે. તેમને ખુલાસાના ધોરણો અથવા બેલેન્સ શીટમાં એનપીએ જોગવાઈઓની રજૂઆત સંબંધિત ધોરણો પણ કહી શકાય. તેઓ

આકારણી કાર્યવાહીમાં એઓ દ્વારા નક્કી કરવાના ખર્ચના સ્વરૂપને સ્પર્શતા નથી.

૫૫. નોંધવાની બાબત એ છે કે આઈટી એક્ટ એ "વાસ્તવિક આવક" પરનો ટેક્સ છે એટલે કે આઈટી એક્ટની જોગવાઈઓને આધીન વાણિજ્યિક સિદ્ધાંતો પર પહોંચેલા નફા. તેથી, જો કલમ ૩૬(૧)(vii) ના સ્પષ્ટીકરણ દ્વારા શંકાસ્પદ દેવા માટેની જોગવાઈને રાઈટ-ઓફ કરાયેલા બેડ ડેટ્સના અવકાશમાંથી બહાર રાખવામાં આવે છે, તો આઈટી એક્ટ હેઠળ કુલ આવકની ગણતરીમાં ઉપરોક્ત સ્પષ્ટીકરણને ધ્યાનમાં લેવું પડશે જેની નિષ્ફળતા પર વાસ્તવિક નફાની ખાતરી કરી શકાતી નથી. આ તે છે જ્યાં "એડ બેંક" નો ખ્યાલ આવે છે. આપણા મતે, ૧૯૯૮ ના ડાયરેક્શન્સ હેઠળ પીએન્ડએલ અકાઉન્ટમાં ડેબિટ કરાયેલ એનપીએ માટેની જોગવાઈ માત્ર એક નોશનલ ખર્ચ છે અને તેથી, આઈટી એક્ટ હેઠળ કુલ આવકની ગણતરીમાં તે હદ સુધી એડ બેંક થશે.

૫૬. એનબીએફસી તરફથી અમારી સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલોમાંની એક એ હતી કે આ કેસમાં આકારણીકર્તાની કરપાત્ર

આવકમાં એનપીએ સામેની જોગવાઈના "એડ બેંક" માટે કોઈ અવકાશ નથી. અમને આ દલીલમાં કોઈ યોગ્યતા જણાતી નથી. આઈટી એક્ટ હેઠળ, ચાર્જ નફા અને લાભો પર છે, કુલ પ્રાપ્ત થવાની રકમ પર નથી (જેમાં, જો કે, નફો જડિત છે). તેથી, આઈટી એક્ટની આવશ્યકતાઓને આધીન, આઈટી એક્ટ હેઠળ આકારણી કરવાના નફા વાસ્તવિક નફા હોવા જોઈએ જે સામાન્ય વાણિજ્યિક હિસાબના સિદ્ધાંતો પર ગણતરી કરવાના રહેશે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, વ્યવસાય માટે થયેલા નુકસાન/ખર્ચને બાદ કર્યા પછી નફાની ગણતરી કરવી પડશે, ભલે આવા નુકસાન/ખર્ચ આઈટી એક્ટની કલમ ૩૦ થી ૪૩-ડી હેઠળ સ્વીકાર્ય ન હોય, સિવાય કે આવા નુકસાન/ખર્ચ એક્ટ દ્વારા સ્પષ્ટપણે અથવા આવશ્યક અર્થ દ્વારા અસ્વીકાર્ય કરવામાં આવ્યા હોય. તેથી, વાસ્તવિક આવકના સિદ્ધાંતને લાગુ કરવા છતાં, કલમ ૩૬(૧) (vii) ના સ્પષ્ટીકરણ દ્વારા સ્પષ્ટપણે અસ્વીકાર્ય કરાયેલ ડેબિટ, જો દાવો કરવામાં આવે તો, આકારણીકર્તાની કુલ આવકમાં ઉમેરવું પડશે કારણ કે ઉપરોક્ત એક્ટ "વાસ્તવિક આવક" પર ટેક્સ લગાવવા માંગે છે જે સામાન્ય વાણિજ્યિક સિદ્ધાંતો અનુસાર પરંતુ આઈટી એક્ટની જોગવાઈઓને આધીન ગણવામાં આવતી આવક છે. સ્પષ્ટીકરણ સાથે વંચાતી કલમ ૩૬(૧)(vii) હેઠળ, મંજૂરી માટે "રાઈટ-ઓફ" એ એક શરત છે. જો "વાસ્તવિક નફો"

ગણવાનો હોય તો "શંકાસ્પદ દેવા માટેની જોગવાઈ" ના વિરોધાભાસમાં "રાઈટ-ઓફ" ના ખ્યાલને ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે.

કલમ ૧૪૫ ની લાગુ પડતી બાબત

૫૭. શરતમાં, આપણે જણાવી શકીએ કે સારૂપે આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ એ આરબીઆઈ એક્ટ, ૧૯૩૪ ના પ્રકરણ ૩આઈબી હેઠળ આરબીઆઈ દ્વારા જારી કરાયેલા પ્રુડેન્શિયલ/પ્રાપ્ત થવાની જોગવાઈના ધોરણો છે. આ ધોરણો આવક માન્યતા સાથે આવશ્યકપણે વ્યવહાર કરે છે. તેઓ એનબીએફ્સીને તેમના નાણાકીય હિસાબોમાં એનપીએ ની રકમ જાહેર કરવાની ફરજ પાડે છે. તેઓ એનબીએફ્સીને "સાચા અને સચોટ" નફાને પ્રતિબિંબિત કરવાની ફરજ પાડે છે. કલમ ૪૫૬ ના ગુણધર્મથી, કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ માં "આવક માન્યતા" ના સિદ્ધાંતોની વિરુદ્ધ આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ ને ઓવરરાઈડિંગ અસર આપવામાં આવી છે. આ ડાયરેક્શન્સ પોતે એક કોડ બનાવે છે. જો કે, આ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ અને આઈટી એક્ટ અલગ-અલગ ક્ષેત્રોમાં કામ કરે છે. આ ડાયરેક્શન્સ,

૧૯૯૮ ને કરપાત્ર આવકની ગણતરી સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી. આ ડાયરેક્શન્સ આઈટી એક્ટ હેઠળ "સ્વીકાર્ય કપાત" અથવા "તેમના બાકાત" ને રદ કરી શકતા નથી. આ ડાયરેક્શન્સ અને કંપનીઝ એક્ટ વચ્ચેની અસંગતતા માત્ર આવક માન્યતા અને નાણાકીય નિવેદનોની રજૂઆતના મામલામાં છે. એનબીએફ્સી દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી હિસાબી નીતિઓ કરપાત્ર આવક નક્કી કરી શકતી નથી. તે સારી રીતે સ્થપાયેલ છે કે કંપની દ્વારા અનુસરવામાં આવતી હિસાબી નીતિઓ બદલી શકાય છે સિવાય કે એઓ એ નિષ્કર્ષ પર ન આવે કે આવા ફેરફારથી નફામાં ઘટાડો થશે. જો કે, અહીં એવો કેસ છે જ્યાં એઓ એ આરબીઆઈ એક્ટની કલમ ૪૫૬ ને ધ્યાનમાં રાખીને આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ નું પાલન કરવાનું રહેશે. તેથી, જ્યાં સુધી આવક માન્યતાનો સંબંધ છે, વર્તમાન વિવાદમાં આઈટી એક્ટની કલમ ૧૪૫ ની કોઈ ભૂમિકા નથી."

ઉપરોક્ત નિર્ણયના નજીકના વાંચન પર એવું પ્રતીત થાય છે કે ઉપરોક્ત કેસની હકીકતોમાં, આકારણીકર્તાએ, એનપીએ માટે જોગવાઈ કર્યા પછી, એક્ટની કલમ ૩૬(૧)(vii) હેઠળ આવી રકમની કપાત માટે દાવો કર્યો હતો અને વૈકલ્પિક રીતે એક્ટની કલમ ૩૭ હેઠળ કપાતનો દાવો કર્યો હતો. સ્પષ્ટપણે, તેથી, એવી રકમની કપાત માટે દાવો કરવામાં આવ્યો હતો જે અગાઉના વર્ષોમાં

આવક તરીકે દર્શાવવામાં આવી હતી. વર્તમાન કેસમાં, આપણે એનપીએ માટે કરેલી જોગવાઈની કપાતના કોઈપણ દાવા સાથે સંબંધિત નથી. આકારણીકર્તાનો કેસ છે કે આરબીઆઈ દ્વારા નિર્ધારિત આવક માન્યતા ધોરણોને ધ્યાનમાં રાખીને, એનપીએ પરનું વ્યાજ આવક તરીકે દર્શાવવાનું નથી અને તેના પર ટેક્સ લાદવાનો નથી. આમ, આ એક્ટની કલમ ૧૪૫ હેઠળ આવક માન્યતાનો કેસ છે અને ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ ની કોઈપણ જોગવાઈ હેઠળ કપાતનો કેસ નથી.

૧૮. ઉપરોક્ત વિશિષ્ટ લક્ષણના પ્રકાશમાં, પ્રશ્નમાં રહેલા વિવાદને આ અદાલત દ્વારા ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે.

૧૯. આરબીઆઈ એક્ટની કલમ ૪૫ક્યુ, જે વર્તમાન હેતુ માટે સંબંધિત છે, તે આ મુજબ વાંચે છે:

"૪૫-ક્યુ. અન્ય કાયદાઓને ઓવરરાઈડ કરવા માટે પ્રકરણ ૩આઈબી. આ પ્રકરણની જોગવાઈઓ અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈપણ કાયદામાં અથવા તેવા કોઈપણ કાયદાની રૂએ અસર ધરાવતા કોઈપણ સાધનમાં તેમાં સમાવિષ્ટ કોઈપણ બાબતની વિરુદ્ધ હોવા છતાં અસર કરશે.

૨૦. આમ, આરબીઆઈ એક્ટના પ્રકરણ ૩આઈબી ની જોગવાઈઓ અન્ય કાયદાઓ સામે ઓવરરાઈડિંગ અસર ધરાવે છે જે હદ સુધી તે તેમાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓની વિરુદ્ધ હોય. બેંકના વાસ્તવિક નાણાકીય સ્વાસ્થ્યને તેની બેલેન્સ શીટમાં પ્રતિબિંબિત કરવા માટે, રિઝર્વ બેંકે સહકારી બેંકોના એડવાન્સિસ પોર્ટફોલિયો માટે આવક માન્યતા, સંપત્તિ વર્ગીકરણ અને જોગવાઈ માટે પ્રુડેન્શિયલ ધોરણો રજૂ કર્યા છે. તેમાં પૂરી પાડવામાં આવેલી માર્ગદર્શિકા ફરજિયાત છે અને તમામ સહકારી બેંકો માટે તેનું પાલન કરવું ફરજિયાત છે. જ્યાં સુધી આવક માન્યતાનો સંબંધ છે, પરિપત્રનો કલમ ૪.૧.૧ પ્રદાન કરે છે કે આવક માન્યતાની નીતિ ઉદ્દેશ્યપૂર્ણ અને વસૂલાતના રેકૉર્ડ પર આધારિત હોવી જોઈએ. નોન-પરફોર્મિંગ એસેટ્સ (એનપીએ) ની આવક પ્રુઅલ બેઝિસ પર ઓળખવામાં આવતી નથી પરંતુ જ્યારે તે વાસ્તવિક રીતે પ્રાપ્ત થાય છે ત્યારે જ આવક તરીકે બુક કરવામાં આવે છે. તેથી, બેંકોએ પ્રુઅલ બેઝિસ પર નોન-પરફોર્મિંગ એસેટ્સ પરનું વ્યાજ આવક ખાતામાં લેવું જોઈએ નહીં. આમ, આરબીઆઈ માર્ગદર્શિકાના આદેશને ધ્યાનમાં રાખીને આકારણીકર્તા પ્રુઅલ બેઝિસ પર નોન-પરફોર્મિંગ એસેટ્સમાંથી આવક ઓળખી શકતો નથી પરંતુ જ્યારે તે વાસ્તવિક રીતે પ્રાપ્ત થાય છે ત્યારે જ આવી આવક બુક કરી શકે છે. આમ, આ એવો કેસ છે જ્યાં શરૂઆતમાં જ આકારણીકર્તા, આરબીઆઈ માર્ગદર્શિકાને ધ્યાનમાં રાખીને, પ્રુઅલ બેઝિસ પર એનપીએમાંથી આવક ઓળખી શકતો નથી. તેથી, આ આવકની ઓળખ સાથે સંબંધિત કેસ છે અને

આકારણીકર્તાની આવકની ગણતરી સાથે સંબંધિત કેસ નથી. કલમ ૪૫૬ અરબીઆઈના પ્રકરણ ૩આઈબી માં સ્થાન મેળવે છે

૨૧. સુપ્રીમ કોર્ટે સાઉધર્ન ટેકનોલોજીસ લિમિટેડ (સુપ્રા) માં ઠરાવ્યું છે કે ૧૯૯૮ ના ડાયરેક્શન્સ માત્ર ખુલાસાના ધોરણો છે અને આઈટી એક્ટ હેઠળ કુલ આવકની ગણતરી સાથે કે હિસાબી સારવાર સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી.

૨૦. ૧૯૯૮ ના ડાયરેક્શન્સ માત્ર એનબીએક્સીની બેલેન્સ શીટમાં એનપીએ જોગવાઈની રજૂઆતની પદ્ધતિ નિર્ધારિત કરે છે. અદાલતે અરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ અને કંપનીઝ એક્ટ વચ્ચેના તફાવતોનો નીચે મુજબ સંદર્ભ આપ્યો છે:

"૪૨. વ્યાપકપણે, ત્રણ તફાવતો છે:

(i) કંપનીઝ એક્ટના શિઝ્યુલ ૬ હેઠળ નાણાકીય નિવેદનોની રજૂઆતના મામલામાં;

(ii) હિસાબની મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમ હેઠળ "આવક" ને ઓળખવામાં અને તેના ધોરણો અનુસાર એનપીએ તરીકે વર્ગીકૃત સંપત્તિઓના સંબંધમાં કેશ સિસ્ટમનું પાલન કરવાના તેના આગ્રહમાં;

(iii) ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા જારી કરાયેલા હિસાબી ધોરણોના ધોરણો હેઠળ જ્યારે દેવું વસૂલવાની શંકા હોય ત્યારે જ જોગવાઈ બનાવવાના વિરોધમાં તમામ એનપીએ માટે સારાંશરૂપે જોગવાઈ બનાવવાના મામલામાં.

આ તફાવતો આવક માન્યતા અને સંપત્તિઓની રજૂઆત અને તેની સામે બનાવેલી જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં થાપણદારોનું રક્ષણ કરવા માટે કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની ચોક્કસ જોગવાઈઓ પર પ્રભુત્વ ધરાવે છે. આમ, આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ ની શરતો મુજબ એનબીએફ્સી દ્વારા તૈયાર કરાયેલ પીએન્ડએલ અકાઉન્ટ "એનપીએમાંથી આવક" ને ઓળખતું નથી અને તેથી, તે સંબંધમાં જોગવાઈ કરવા માટે નિર્દેશ આપે છે અને તેથી "એડ બેંક" કરે છે. તે નોંધવું મહત્વપૂર્ણ છે કે "એડ બેંક" માત્ર જોગવાઈઓના કેસમાં જ છે." [મહત્વ આપવામાં આવ્યું]

૨૨. તેથી, ઉપરોક્ત નિર્ણયની શરતો મુજબ, જ્યાં આકારણીકર્તા એનપીએ માટે જોગવાઈ કરે છે અને એક્ટની કલમ ૩૬(૧)(vii) અથવા કલમ ૩૭ હેઠળ આવી રકમની કપાત માટે દાવો કરે છે, ત્યારે આવકની ગણતરીમાં, આરબીઆઈ

માર્ગદર્શિકાની કોઈ ભૂમિકા રહેશે નહીં, અને તેથી, એડ બેંક થશે. જ્યાં સુધી આવક માન્યતાનો સંબંધ છે, સુપ્રીમ કોર્ટે આ મુજબ ઠરાવ્યું છે:

"કલમ ૧૪૫ ની લાગુ પડતી બાબત

૫૭. શરતમાં, આપણે જણાવી શકીએ કે સારૂપે આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ એ આરબીઆઈ એક્ટ, ૧૯૩૪ ના પ્રકરણ ૩આઈબી હેઠળ આરબીઆઈ દ્વારા જારી કરાયેલા પ્રુડેન્શિયલ/પ્રાપ્ત થવાની જોગવાઈના ધોરણો છે. આ ધોરણો આવક માન્યતા સાથે આવશ્યકપણે વ્યવહાર કરે છે. તેઓ એનબીએફ્સીને તેમના નાણાકીય હિસાબોમાં એનપીએ ની રકમ જાહેર કરવાની ફરજ પાડે છે. તેઓ એનબીએફ્સીને "સાચા અને સચોટ" નફાને પ્રતિબિંબિત કરવાની ફરજ પાડે છે. કલમ ૪૫૬ ના ગુણધર્મથી, કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ માં "આવક માન્યતા" ના સિદ્ધાંતોની વિરુદ્ધ આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ ને ઓવરરાઈડિંગ અસર આપવામાં આવી છે. આ ડાયરેક્શન્સ પોતે એક કોડ બનાવે છે. જો કે, આ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ અને આઈટી એક્ટ અલગ-અલગ ક્ષેત્રોમાં કામ કરે છે. આ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ ને કરપાત્ર આવકની ગણતરી સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી.

આ ડાયરેક્શન્સ આઈટી એક્ટ હેઠળ "સ્વીકાર્ય કપાત" અથવા "તેમના બાકાત" ને રદ કરી શકતા નથી. આ ડાયરેક્શન્સ અને કંપનીઝ એક્ટ વચ્ચેની અસંગતતા માત્ર આવક માન્યતા અને નાણાકીય નિવેદનોની રજૂઆતના મામલામાં છે. એનબીએફસી દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી હિસાબી નીતિઓ કરપાત્ર આવક નક્કી કરી શકતી નથી. તે સારી રીતે સ્થપાયેલ છે કે કંપની દ્વારા અનુસરવામાં આવતી હિસાબી નીતિઓ બદલી શકાય છે સિવાય કે એઓ એ નિષ્કર્ષ પર ન આવે કે આવા ફેરફારથી નફામાં ઘટાડો થશે. જો કે, અહીં એવો કેસ છે જ્યાં એઓ એ આરબીઆઈ એક્ટની કલમ ૪૫૬ ને ધ્યાનમાં રાખીને આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ નું પાલન કરવાનું રહેશે. તેથી, જ્યાં સુધી આવક માન્યતાનો સંબંધ છે, વર્તમાન વિવાદમાં આઈટી એક્ટની કલમ ૧૪૫ ની કોઈ ભૂમિકા નથી."

આમ, જ્યાં સુધી આવક માન્યતાનો સંબંધ છે, અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે આરબીઆઈ એક્ટની કલમ ૪૫૬ ને ધ્યાનમાં રાખીને આકારણી અધિકારીએ પણ આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ નું પાલન કરવાનું રહેશે અને જ્યાં સુધી આવક માન્યતાનો સંબંધ છે, ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૧૪૫ ની કોઈ ભૂમિકા નથી.

૨૩. ઉપરોક્ત ચર્ચાના પ્રકાશમાં જે બહાર આવે છે તે એ છે કે આકારણીકર્તાની કર જવાબદારી નક્કી કરતી વખતે, બે પરિબળો ધ્યાનમાં આવશે. પ્રથમ, માન્ય હિસાબી સિદ્ધાંતોની શરતો મુજબ આવકની ઓળખ અને આવી આવક ઓળખાયા પછી, ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ ની જોગવાઈઓની શરતો મુજબ તેની ગણતરી. જ્યાં સુધી કરપાત્રતાની ગણતરીનો સંબંધ છે, તે ફક્ત ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટની જોગવાઈઓ દ્વારા સંચાલિત થાય છે અને હિસાબી સિદ્ધાંતોની કોઈ ભૂમિકા નથી. જો કે, આવકની ઓળખ અલગ સ્થાને ઊભી છે. જ્યાં સુધી આવક માન્યતાનો સંબંધ છે, તે આરબીઆઈ એક્ટની કલમ ૪૫૪ ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ પ્રભુત્વ ધરાવશે અને કલમ ૧૪૫ ની કોઈ ભૂમિકા રહેશે નહીં. તેથી, આકારણી અધિકારીએ આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સનું પાલન કરવું પડશે.

૨૪. દિલ્લી હાઈકોર્ટે ઇન્કમ-ટેક્સ કમિશનર વિરુદ્ધ વસિષ્ઠ ચાય વ્યાપાર લિ., (૨૦૧૧) ૩૩૦ આઈટીઆર ૪૪૦ (દિલ્લી) માં, નોન-બેંકિંગ ફાઈનાન્સિયલ કંપનીના કેસમાં ઉદ્ભવતા સમાન મુદ્દાના સંદર્ભમાં આ મુજબ ઠરાવ્યું છે:

ચુકાદો

"૧૭. આ દૃશ્યમાં, આપણે રેવન્યુના વિદ્વાન વકીલની રજૂઆતમાં રહેલી મજબૂતાઈની તપાસ કરવી પડશે કે શું હજુ પણ એવું પકડી

શકાય છે કે વ્યાજના સ્વરૂપમાં આવક ભલે પ્રાપ્ત ન થઈ હોય તો પણ ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ આકારણીકર્તાને ઉપસ્થિત થઈ હતી અને તેથી, કરપાત્ર હતી. આપણો જવાબ નકારમાં છે અને આપણે સમર્થનમાં નીચેના કારણો આપીએ છીએ:—

(૧) સૌપ્રથમ આપણે ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટની જોગવાઈઓના પ્રકાશમાં બાબતની ચર્ચા કરીશું અને એ તપાસ કરીશું કે આપવામાં આવેલા સંજોગોમાં, આકારણીકર્તાને વ્યાજની આવક ઉપસ્થિત થઈ છે કે નહીં. પુનરાવર્તનના ખર્ચે કહેવામાં આવે છે કે સ્વીકૃત સ્થિતિ એ છે કે આકારણીકર્તાએ આકારણી વર્ષ ૧૯૯૬-૯૭ થી શો વાલેસ સાથે મૂકવામાં આવેલ ઉપરોક્ત આઈસીડી પર કોઈ વ્યાજ પ્રાપ્ત કર્યું ન હતું કારણ કે તે પ્રુડેન્શિયલ ધોરણો અનુસાર એનપીએ બની ગયું હતું જે હિસાબોના ચોપડામાં પણ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. આકારણીકર્તાએ વધુમાં સફળતાપૂર્વક સાબિત કર્યું છે કે અનુગામી આકારણી વર્ષોમાં પણ, કોઈ વ્યાજ પ્રાપ્ત થયું ન હતું અને આકારણી વર્ષ ૨૦૦૬-૦૭ સુધી સ્થિતિ સમાન રહી હતી. કારણ પ્રતિકૂળ નાણાકીય સંજોગો અને શો વાલેસ દ્વારાનો સામનો કરવામાં આવતો નાણાકીય કટોકટી હતી. એટલું જ નહીં, તે વાઈલિંગ અપ અરજીઓનો સામનો કરી રહી

હતી જે ઘણા લેણદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હતી. આ સંજોગોએ શો વાલેસની ઉપરોક્ત અનિશ્ચિત નાણાકીય સ્થિતિના પરિણામે, વ્યાજની વસૂલાતના સંદર્ભમાં અનિશ્ચિતતા તરફ દોરી ગયા. વ્યાજની વાત તો દૂર છે, મુખ્ય રકમ પણ વસૂલ કરવા માટે શંકાસ્પદ બની ગઈ હતી. આ દૃશ્યમાં તે અનુમાન લગાવવું એક વ્યાજબી પગલું હતું કે તેના પર વ્યાજની આવક "ઉપસ્થિત" થઈ નથી. આપણે વિવિધ હાઈકોર્ટોના વિવિધ નિર્ણયો દ્વારા સમર્થિત આ ગણતરી પર શ્રી વોહરાની રજૂઆત સાથે સહમત છીએ જેનો અગાઉ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

(૨) વર્તમાન કેસમાં, આકારણીકર્તા કંપની એનબીએફસી હોવાથી આરબીઆઈ એક્ટની જોગવાઈઓ દ્વારા સંચાલિત થાય છે.

આવા કેસમાં, આરબીઆઈની કલમ જપ્ક્યુ ની જોગવાઈઓ અને તેની વૈધાનિક સત્તાઓના વ્યાયામમાં આરબીઆઈ દ્વારા જારી કરાયેલા પ્રુડેન્શિયલ ધોરણોને ધ્યાનમાં રાખીને આકારણીકર્તાને વ્યાજની આવક ઉપસ્થિત થઈ છે તેમ કહી શકાતું નથી. આ ધોરણો મુજબ, આઈસીડી એનપીએ બની ગયું હતું અને આવી

એનપીએ પર જ્યાં વ્યાજ પ્રાપ્ત થયું ન હતું અને વસૂલાતની શક્યતા લગભગ નહિવત હતી, તેને આકારણીકર્તાની તરફેણમાં ઉપસ્થિત થઈ છે તેમ ગણી શકાતું નથી.

નિઃસંશય, પહેલી નજરે, ચુકાદાનું વાંચન એવો સંકેત આપે છે કે અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે આરબીઆઈ એક્ટ ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટની જોગવાઈઓને ઓવરરાઈડ કરતો નથી. જો કે, જ્યારે આપણે તેમાં સામેલ મુદ્દાની તે જ ચુકાદામાં સમાવિષ્ટ એપેક્સ કોર્ટના ચોક્કસ અવલોકનોના સંદર્ભમાં ઝીણવટપૂર્વક અને ઊંડાણપૂર્વક તપાસ કરીએ છીએ, ત્યારે આપણને જણાય છે કે શ્રી સભરવાલ દ્વારા આગળ ધપાવવામાં આવેલો પ્રસ્તાવ સંપૂર્ણપણે સાચો ન પણ હોય. સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષના કેસમાં, આકારણીકર્તા એક એનબીએફ્સીએ નફા અને નુકસાન ખાતામાં એનપીએ સામે જોગવાઈ તરીકે ૮૧,૬૮,૫૧૬ ડેબિટ કર્યા, જેનો એક્ટની કલમ ૩૬(૧)(vii) ની શરતો મુજબ કપાત તરીકે દાવો કરવામાં આવ્યો હતો. આકારણી અધિકારીએ ઉપરોક્ત તરીકે દાવો કરાયેલ કપાતને એ આધારે મંજૂર કરી ન હતી કે એનપીએની જોગવાઈ એ ખર્ચ અથવા નુકસાનના સ્વરૂપમાં નથી પરંતુ રિઝર્વના સ્વરૂપમાં વધુ છે, અને તેથી એક્ટની કલમ ૩૬(૧)(vii) હેઠળ કપાતપાત્ર નથી. જો કે, આકારણી અધિકારીએ ૨૦,૩૪,૬૦૫ ને આવક

તરીકે કર લાદવા માટે લાવ્યા નહીં (હિસાબની મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમ હેઠળ ઉપસ્થિત થયેલ આવક હોવાને કારણે). એપેક્સ કોર્ટ સમક્ષનો વિવાદ એનપીએ માટેની જોગવાઈની કપાતપાત્રતાની આસપાસ કેન્દ્રિત હતો. આરબીઆઈ એક્ટની જોગવાઈઓનું વિશ્લેષણ કર્યા પછી, એપેક્સ કોર્ટના માનનીય ન્યાયાધીશોએ અવલોકન કર્યું કે જ્યાં સુધી એક્ટ હેઠળ સ્વીકાર્ય કપાત અથવા બાકાતનો સંબંધ છે, તે ત્યારે જ સ્વીકાર્ય છે જ્યારે આવી કપાત/બાકાત એક્ટ હેઠળ તેના માટે નિર્ધારિત સંબંધિત શરતોને સંતોષે. તે હદ સુધી, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે પ્રુડેન્શિયલ ધોરણો એક્ટની જોગવાઈઓને ઓવરરાઈડ કરતા નથી. જો કે, એપેક્સ કોર્ટે "આવક માન્યતા" ના સંબંધમાં તફાવત કર્યો અને ઠરાવ્યું કે પ્રુડેન્શિયલ ધોરણોની શરતો મુજબ આવક ઓળખવી પડશે, ભલે તે હિસાબની મર્કેન્ટાઈલ સિસ્ટમ અને/અથવા ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૧૪૫ થી વિચલિત થાય. તેથી, એવું કહી શકાય કે એપેક્સ કોર્ટે "વાસ્તવિક આવક" ના સિદ્ધાંતને મંજૂરી આપી છે જે એનબીએફ્સી દ્વારા આવકની ઓળખ માટે પ્રુડેન્શિયલ ધોરણોમાં વણાયેલો છે."

૨૫. દિલ્લી હાઈકોર્ટ દ્વારા દોરવામાં આવેલો તફાવત એ છે કે જ્યારે એનબીએફ્સી દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી હિસાબી નીતિઓ કરપાત્ર આવક

નક્કી કરી શકતી નથી. જો કે, જ્યાં સુધી આવક માન્યતાનો સંબંધ છે, આરબીઆઈ એક્ટની કલમ ૪૫૬ ને ધ્યાનમાં રાખીને આકારણી અધિકારીએ આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સ, ૧૯૯૮ નું પાલન કરવાનું રહેશે. કે જ્યાં સુધી આવક માન્યતાનો સંબંધ છે, ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ ની કલમ ૧૪૫ ની કોઈ ભૂમિકા નથી.

૨૬. ઇન્કમ-ટેક્સ કમિશનર વિરુદ્ધ શક્તિ ફાઇનાન્સ લિમિટેડ, (સુપ્રા) માં, મદ્રાસ હાઇકોર્ટ નોન-બેંકિંગ ફાઇનાન્સિયલ સંસ્થાના સંબંધમાં સમાન મુદ્દા સાથે વ્યવહાર કરી રહી હતી. અદાલતે ઇન્કમ-ટેક્સ કમિશનર વિરુદ્ધ વસિષ્ઠ ચાય વ્યાપાર (સુપ્રા) માં દિલ્લી હાઇકોર્ટ દ્વારા અપનાવાયેલા ટ્રસ્ટિકોર્ટ સાથે સહમતિ દર્શાવી ન હતી અને આ મુજબ ઠરાવ્યું:

"૧૬. ફરર ૩૧ અને ૩૪ માં, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે કોઈપણ અનિશ્ચિતતા વિના ઠરાવ્યું કે વ્યાજની સંગ્રહક્ષમતા એ ઉપસ્થિત થવાથી અલગ છે અને દરેક કેસમાં, આકારણીકર્તાએ સાબિત કરવું પડશે કે આવકના સંગ્રહમાં અનિશ્ચિતતાને કારણે વ્યાજની આવક ઓળખવામાં આવતી નથી અથવા ધ્યાનમાં લેવામાં આવતી નથી. ઇન્કમ-ટેક્સ એક્ટ હેઠળ આકારણીકર્તાના દાવાને સ્વીકારવા અથવા ન સ્વીકારવા તે આકારણી અધિકારી પર છે. સાઉધર્ન

ટેકનોલોજીસ લિમિટેડ, (૨૦૧૦) ૩૨૦ આઈટીઆર ૫૭૭ ના કેસમાં, સાઉધર્ન ટેકનોલોજીસ લિમિટેડ, (૨૦૧૦) ૩૨૦ આઈટીઆર ૫૭૭ ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદાના ફક્ત નં. ૩૧ ના વાંચન પર સ્પષ્ટ થશે તેમ આકારણી અધિકારીએ ૨૦.૩૪ લાખ માટે વ્યાજની બિન-ઓળખ તરફના આકારણીકર્તાના કેસને સ્વીકાર્યો હતો. સાઉધર્ન ટેકનોલોજીસ લિમિટેડ, (૨૦૧૦) ૩૨૦ આઈટીઆર ૫૭૭ ના કેસના સાવચેતીપૂર્વક વાંચન દ્વારા, આપણું મંતવ્ય છે કે આકારણીકર્તાએ દરેક કેસમાં સાબિત કરવું પડશે કે ઓળખવામાં ન આવેલું અથવા ધ્યાનમાં ન લેવાયેલું વ્યાજ વાસ્તવિકમાં વ્યાજના સંગ્રહમાં અનિશ્ચિતતાને કારણે હતું અને દરેક વ્યક્તિગત કેસની હકીકતોની તપાસ કરવી તે આકારણી અધિકારી પર છે.

૧૮. ખાતાનું માત્ર એનપીએ તરીકે લાક્ષણિકતા આપવું એ કહેવા માટે પૂરતું રહેશે નહીં કે આવકની વાસ્તવિકતા અથવા તેના પરની વ્યાજની આવક અંગે અનિશ્ચિતતા છે. વ્યાજનું ઉપસ્થિત થવું એ હકીકતની બાબત છે જે દરેક કેસ માટે હકીકતો અને સંજોગોની તપાસના આધારે અલગથી નક્કી કરવાની રહેશે. તેના માટે દરેક કેસની સંબંધિત હકીકતો અને સંજોગોની આકારણીની જરૂર પડશે. હકીકતો અને સંજોગોની આકારણી દ્વારા જ, સત્તાવાળા એવા

નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે છે કે એનપીએ પર ઉપસ્થિત થયેલા વ્યાજની અનિશ્ચિતતા છે કે કેમ. માત્ર ત્યારે જ જ્યારે આવક અથવા વ્યાજની આવકની વાસ્તવિકતાની અનિશ્ચિતતા હોય ત્યારે તે ટેક્સ લાદવાપાત્ર નથી. અનુસરવામાં આવતી હિસાબી પદ્ધતિ માત્ર ચોપડામાં આવક લાવીને તેને ઓળખે છે. અપનાવાયેલી હિસાબી નીતિ એટલે કે માત્ર વાસ્તવિકતાને આધીન એનપીએ ખાતાઓ પર આવક ઓળખવી એ ધોરણ શ્રેણી તરીકે સેવા આપતી નથી."

૨૭. અહીં ઉપર જણાવેલા કારણોસર, આ અદાલત દિલ્લી હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવાયેલા ઢ્રજિકોણ સાથે સહમત છે.

૨૮. અદાલત દ્વારા અપનાવાયેલા ઢ્રજિકોણના પ્રકાશમાં, વર્તમાન કેસની હકીકતો પર સીબીડીટી પરિપત્રની લાગુ પડતી બાબત અથવા અન્યથા સંબંધમાં કોઈપણ વિગતવાર ચર્ચામાં પ્રવેશવાની જરૂર નથી. **યુસીઓ બેંક, કલકત્તા વિરુદ્ધ સીઆઈટી (સુપ્રા)** માં સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે આવા પરિપત્રો કાયદાની કોઈપણ જોગવાઈનો વિરોધ કરવા અથવા રદ કરવા માટે નથી. તેઓ કાયદાના યોગ્ય વહીવટ માટે છે, તેઓ આકારણીકર્તાને લાભ આપવા અને પ્રશ્નમાં રહેલી જોગવાઈને ફાયદાકારક અર્થઘટન લાગુ કરીને અમુક પરિસ્થિતિઓમાં કાયદાની

ચોક્કસ જોગવાઈના એપ્લિકેશનની કઠોરતાને હળવી કરવા માટે બનાવવામાં આવ્યા છે જેથી તે કેસમાં રાજકોષીય જોગવાઈનું એપ્લિકેશન, આવકના સિદ્ધાંત સાથે અને ખાસ કરીને, નોશનલ આવક તેમજ હિસાબી પ્રથા હેઠળ આવી નોશનલ આવકની સારવાર સાથે સુસંગત હોય. અદાલતે, તદનુસાર, આમ બહાર પાડવામાં આવેલા પરિપત્ર અને ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૧૪૫ વચ્ચે કોઈ અસંગતતા કે વિરોધાભાસ જોયો નથી. ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિમાં, જ્યાં સુધી પરિપત્ર ૨૬ ન થાય ત્યાં સુધી, તે અમલમાં રહે છે અને પરિપત્ર દ્વારા આવરી લેવાયેલા આકારણીકર્તાઓની શ્રેણીને થતી મુશ્કેલીઓને હળવી કરવા માટે જારી કરવામાં આવ્યો હોવાથી, આવા આકારણીકર્તા તેના લાભ માટે હકદાર હશે. માત્ર એક્ટની કલમ ૪૩ડી ની જોગવાઈઓના ગુણધર્મથી, આકારણીકર્તાઓની ચોક્કસ શ્રેણીને એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ લાભ મળે છે તેનો અર્થ એ નથી કે તે પરિપત્રને ઓવરરાઈડ કરશે.

૨૯. અપીલકર્તા વતી એવો તર્ક આપવામાં આવ્યો છે કે એક્ટની કલમ ૪૩ડી પોતે જ આવા વ્યાજની કરપાત્રતાની ઓળખને માન્યતા આપે છે અને જ્યારે એક્ટની કલમ ૪૩ડી ના સ્વરૂપમાં ચોક્કસ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે, અને આકારણીકર્તા જેવી સંસ્થાઓને તેના દાયરામાંથી બહાર રાખવામાં આવી છે, ત્યારે આકારણીકર્તા પરોક્ષ રીતે એવા લાભનો દાવો કરી શકતી નથી જે એક્ટની કલમ ૪૩ડી હેઠળના લાભ સમાન હશે. આ સંદર્ભમાં, એ નોંધી શકાય છે કે આકારણીકર્તા દ્વારા દાવો કરાયેલ લાભ ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ ની કોઈપણ

જોગવાઈ હેઠળ નથી. આરબીઆઈ એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ જારી કરાયેલ આરબીઆઈ માર્ગદર્શિકા દ્વારા બંધાયેલા હોવાને કારણે આકારણીકર્તાએ એનપીએ પરના વ્યાજને આવક તરીકે દર્શાવ્યું નથી. આરબીઆઈ એક્ટની કલમ ૪૫૬ ની જોગવાઈઓના ગુણધર્મથી, તેના પ્રકરણ ૩આઈબી ની જોગવાઈઓ ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ સહિત અન્ય કાયદાઓ સામે ઓવરરાઈડિંગ અસર ધરાવે છે. તેથી, એક્ટની કલમ ૪૩ડી ની જોગવાઈઓ હોવા છતાં, જોકે આરબીઆઈ એક્ટની કલમ ૪૫૬ ની જોગવાઈઓ કંપનીઝ એક્ટમાં આવક માન્યતા સિદ્ધાંતોની વિરુદ્ધ ઓવરરાઈડિંગ અસર ધરાવે છે, જ્યાં સુધી આવક માન્યતાનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી આકારણી અધિકારી આરબીઆઈ ડાયરેક્શન્સનું પાલન કરવા માટે બંધાયેલા છે. તેથી, આ તર્ક કે આકારણીકર્તા પરોક્ષ રીતે એવા લાભનો દાવો કરી શકતી નથી જે એક્ટની કલમ ૪૩ડી હેઠળના લાભ સમાન હશે, તે સ્વીકારવા લાયક નથી.

૩૦. આકારણી આદેશ પરથી જોઈ શકાય છે, આકારણી અધિકારી સમક્ષ આકારણીકર્તાએ અન્ય બાબતોની સાથે સાથે રજૂઆત કરી હતી કે ભારતીય રિઝર્વ બેંકના આવક માન્યતા અને સંપત્તિ વર્ગીકરણ ધોરણો હેઠળ ફરજિયાતપણે નિર્ધારિત કર્યા મુજબ એનપીએ પર વ્યાજ લેવામાં આવ્યું ન હતું. એ પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે બેંકિંગ અને નોન-બેંકિંગ ફાઇનાન્સિયલ કંપનીઓ માટે એક્ટની કલમ ૧૧૯ હેઠળ જારી કરાયેલ ૦૯/૧૦/૧૯૮૪ ના એફ.નં.૨૦૧/૨૧/૮૪-આઈટીએ-II ધરાવતો સીબીડીટી પરિપત્ર જેમાં

જણાવવામાં આવ્યું છે કે જો ત્રણ વર્ષ માટે વ્યાજ પ્રાપ્ત થયું નથી, તો વ્યાજ "વ્યાજ સસ્પેન્સ ખાતામાં" જમા કરવામાં આવ્યું હોય તો પણ ઉપાર્જન પાયા પર પણ આવક તરીકે ટેક્સ લાદવામાં આવશે નહીં, તેના કેસમાં લાગુ થશે. આકારણી અધિકારીએ ૧૯૮૪ ના પરિપત્ર પર આધારિત રજૂઆતને એ આધારે બાજુ પર મૂકી દીધી કે તે ફક્ત બેંકિંગ કંપનીઓને જ લાગુ પડે છે અને સહકારી બેંકોને નહીં, કાયદાની ગેરસમજ પર કે સહકારી બેંક એ બેંકિંગ કંપની નથી. આ સંદર્ભમાં એ નોંધી શકાય છે કે "બેંકિંગ કંપની" શબ્દની વ્યાખ્યા બેંકિંગ રેગ્યુલેશન એક્ટ, ૧૯૪૯ ની કલમ ૫(સી) હેઠળ કોઈપણ કંપની તરીકે કરવામાં આવી છે જે ભારતમાં બેંકિંગનો વ્યવસાય કરે છે. બેંકિંગ રેગ્યુલેશન એક્ટના ભાગ V નું શીર્ષક "સહકારી સોસાયટીઓને એક્ટની લાગુ પડતી બાબત" છે. તેની કલમ ૫૬ જોગવાઈ કરે છે કે એક્ટની જોગવાઈઓ, તે સમય માટે અમલમાં હોવાથી, સહકારી સોસાયટીઓને અથવા તેના સંબંધમાં લાગુ પડશે કારણ કે તે તેમાં જણાવેલ ફેરફારોને આધીન બેંકિંગ કંપનીઓને અથવા તેના સંબંધમાં લાગુ પડે છે. કલમ ૫૬ (એ), વર્તમાન હેતુ માટે સંબંધિત છે ત્યાં સુધી, જોગવાઈ કરે છે કે સમગ્ર એક્ટમાં, સિવાય કે સંદર્ભ અન્યથા અપેક્ષા રાખે, (i) "બેંકિંગ કંપની" અથવા "કંપની" અથવા "આવી કંપની" ના સંદર્ભો સહકારી બેંકના સંદર્ભો તરીકે અર્થઘટન કરવામાં આવશે. આરબીઆઈ એક્ટની કલમ ૨(આઈ) જોગવાઈ કરે છે કે "સહકારી બેંક", "સહકારી ક્રેડિટ સોસાયટી", "ડાયરેક્ટર", "પ્રાથમિક કૃષિ ક્રેડિટ સોસાયટી", "પ્રાથમિક સહકારી સોસાયટી" અને "પ્રાથમિક ક્રેડિટ સોસાયટી" ના અર્થ બેંકિંગ રેગ્યુલેશન એક્ટ, ૧૯૪૯ ના ભાગ

V માં તેમને અનુક્રમે સોંપવામાં આવેલા અર્થો હશે. તેથી દેખીતી રીતે, "બેંકિંગ કંપની" શબ્દ સહકારી બેંકને તેના દાયરામાં લેશે. આકારણી અધિકારીએ ત્યારબાદ નાણાકીય અસ્કયામતોના સિક્યોરિટીકરણ અને પુનર્ચના અને સુરક્ષા હિતની અમલીકરણ એક્ટ, ૨૦૦૨ ની જોગવાઈઓ પર ચર્ચા કરી છે, જે બેંકો અને નાણાકીય સંસ્થાઓના સુરક્ષા હિતના અમલીકરણ માટે જોગવાઈ કરે છે અને અવલોકન કર્યું છે કે વર્તમાન કેસમાં, એનપીએ અને અન્ય શ્રેણીઓ તરીકે વર્ગીકૃત થયેલા આવા દેવાને વસૂલવાના પ્રયાસમાં તેના દ્વારા કરવામાં આવેલા પ્રયાસોને સાબિત કરવા માટે આકારણીકર્તા દ્વારા રેકૉર્ડ પર કોઈ સામગ્રી લાવવામાં આવી નથી. આકારણી અધિકારીએ એનપીએ પર વ્યાજ પ્રાપ્ત થવાની કોઈ સંભાવના હતી કે કેમ તેની તપાસ કર્યા વિના પણ મેનેજમેન્ટની ગુણવત્તા વગેરેના સંબંધમાં ચર્ચામાં પ્રવેશ કર્યો છે. કમિશનર (અપીલ્સ) એ સાઉધર્ન ટેકનોલોજીસ લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે આપેલા નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે અને ઠરાવ્યું છે કે આકારણીકર્તાના આ તારણમાં કોઈ યોગ્યતા નથી કે વાણિજ્યિક હિસાબ હેઠળ, એનપીએ પર વ્યાજ લાદી શકાતું નથી. ૦૯/૧૦/૧૯૮૪ ના સીબીડીટી પરિપત્રની લાગુ પડતી બાબતના પ્રશ્ન પર, કમિશનર (અપીલ્સ) એ ઠરાવ્યું કે તે એ કારણસર લાગુ થશે નહીં કે એક્ટની કલમ ૪૩ડી ની જોગવાઈઓ સ્પષ્ટ છે અને પ્રતિનિધિ કાયદા એટલે કે પરિપત્રો અને સૂચનાઓ દ્વારા તેને ઓવરરાઈડ કરી શકાતી નથી. કમિશનર (અપીલ્સ) વધુમાં એ મતના હતા કે વૈધાનિક જોગવાઈઓ ઉપરોક્ત પરિપત્ર (જે ૧૯૮૪ માં જારી કરવામાં આવ્યો હતો) કરતાં એક્ટ પર ઘણી પછી લાવવામાં આવી હતી

અને તેથી ઉપરોક્ત પરિપત્રની આકારણી અધિકારી પર કોઈ અસર કે બાધ્યકારી બળ રહેશે નહીં. આકારણી અધિકારી અને કમિશનર (અપીલ્સ) દ્વારા અપનાવાયેલો ઢ્રજિકોણ આ અદાલત દ્વારા ઉપર વ્યક્ત કરાયેલા ઢ્રજિકોણથી સ્પષ્ટપણે વિરુદ્ધ છે. તેથી ટ્રિબ્યુનલ, આકારણી આદેશની પુષ્ટિ કરતા કમિશનર (અપીલ્સ) દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને બાજુ પર મૂકવામાં સંપૂર્ણપણે ન્યાયસંગત હતી.

૩૧. ઉપરોક્ત ચર્ચાના પ્રકાશમાં, આ અદાલતને ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પસાર કરાયેલા પ્રતિકૂળ આદેશમાં કોઈ ખામી જણાતી નથી જેથી દખલગીરીની જરૂર પડે. પ્રશ્નનો જવાબ તદનુસાર હકારાત્મક આપવામાં આવે છે, એટલે કે આકારણીકર્તાની તરફેણમાં અને રેવન્યુની વિરુદ્ધ. પરિણામે, અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને તદનુસાર ફગાવી દેવામાં આવે છે.

(ન્યાયમૂર્તિ શ્રી હર્ષા દેવાણી)

(ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.જી.ઉરાઈઝી)

વિષય: નોન-પરફોર્મિંગ એસેટ્સ પરના વ્યાજની આવક વાસ્તવિક પ્રાપ્તિના આધારે કરપાત્ર છે કે નહીં તે અંગેનો કાનૂની પ્રશ્ન.

This judgment has been translated using AI Tool

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.